

Università di Bari

Dipartimento di Biologia

II

51

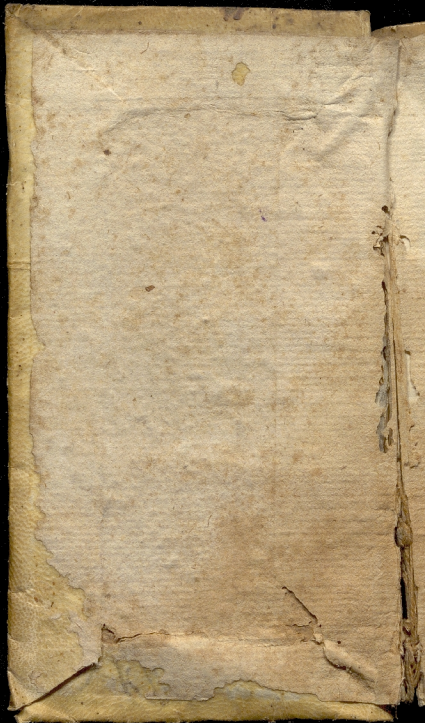
Biblioteca dell'Istituto Botanico
dell'Università - Bari

Serie *II* N. *51*

Scaffale *2*

Piano *C*

N. *39*

N. d'inv.

PETRI CASTELLI

ROMANI,

MEDICI, ET PHILOSOPHI
celeberrimi.

DE

DE VISITATIONE

AEGROTANTIVM.

PRO SVIS AVDITORIBVS,
& Discipulis ad praxim
instruendis.

N. d'inv. 2370

ROMAE,

Apud Iacob. Mascardum. 1630.

Superiorum permissu.

PETRI CASTELLI

ROMANI

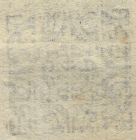
MEDICI ET PHILOSOPHI
celebris

DE

DE VISITATIONE

AEGRORUM

ET DE
SINGULIS
MORBUS
ACUTIS
ET CRONICIS

ROMANI

LIBRARY OF THE
HISTORICAL SOCIETY OF
BOSTON

DE VISITATIONE³

AEGROTANTIVM

PETRI CASTELLI

ROMANI

Philosophi, & Medici
celeberrimi,

Admonitio

AD SVOS AUDITORES,

& Practicos.

SAepius efflagitastis, vt vos
docerem, prater consul-
tandi methodum, etiam
quo modo vos metipfos gerere
debeat in visitandis aegrotanti-
bus. ecce me ad opus accin-
tum, estote vos attenti; & dili-
gentes in perpendendis ijs, quæ
laconice vobis traditurus sum,
memoriæ potius causa, quam
explicationis, ob id cum Poeta
dicam, *dum brevis esse volo, obscu-*

rus fio. etenim vel nullas, vel per-
paucas eorum, quæ statuemus,
rationes afferemus. Itaq; cum,
ex Hippocratis lege constet. Me-
dicos, fama quidem, & nomine mul-
tos esse, re autem, & opere, valde
paucos. quoniam lib. de Arte,
nu. 11. ait. Medici sana mente, sa-
noq. corpore rem aggredientes, præ-
sentia considerant, & de præteritis
similiter iuxta præsentia ratiocinan-
tur. tandem nu. 20. subdit. Me-
dicus verò siquidem suffecerit ad co-
gnosendum; sufficiet etiam ad cu-
randum. vt igitur Medicus suffi-
ciat ad curandum, vt sit re, &
opere Medicus, & vt sana men-
te præsentia, præterita, ac futura
etiam ratione assequatur, multa
circa Aegrotantes considerare
debet, ex quibus tanquam signis,
& indicijs conetur, vt in cogni-
tionem, tum morbi, tum eius
causarum, tum denique virtu-
tis ægrotantis deueniat.

Primo igitur circa ingressum.
libro de decenti ornatu num. 2.
scripsit Hipp. In ingressu meminif-
se conuenit, & sessionis, & habitus
submissi, amictus compositi, auctori-
tatis, breuiloquentie, vt nihil in per-
turbatione facias, assensus diligentie,
responsionis ad ea, quæ occurrunt, &
ad tumultus oborientes compefcendos,
constantie apud te ipsum, increpatio-
nis ad turbas castigandas, promptitu-
dinis ad ministeria. Itaq. ingressi
ad infirmum, salutato eo, atq.
adstantibus, postquam sederitis
ante faciem ægrotantis, vt ipsum
inspicere, & totum commodè
considerare, possitis. dignior
enim præstantioris Medici locus
est ad faciem ægrotantis, primū
totum corpus, tum eius particu-
las cōsiderabitis. Vnde ex Hipp.
I. prog. nu. 3. Decumbentem ægro-
tum à Medico deprehendi conuenit in
latus dextrum, aut sinistrum, & ma-
nus, & collum, & crura modice in-

flexa habentem, & totum corpus flexibile situm. Ita enim plurimi ex sanis decumbunt. Optimi autem sunt decubitus, qui sanorum decubitibus similes existunt. At verò supinum iacere, & manus, & collum, & crura extenta habere minus bonum est. Si verò etiam prenus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrendum est. Si verò nudos quoque pedes habere comperiatur, nec admodum calidos, & manus, & collum, ac crura inaequaliter disiecta, ac nuda, malum est. anxietatem enim significat. Leuare est, & hiantem semper dormire, & crura supini iacentis valde incuruata esse, ac complicata. At in ventrem decumbere, si quis non sit aduersus, dum sanus fuit, ita dormire, delirium significat, aut dolorem localorem circa ventrem. Caeterum erectum sedere velle aegrum in morbi vigore, in omnibus morbis acutis, malum: pessimum autem in peripneumonictis pulmone inflammato. ita considerato aegrotantis situ.

De-

Deinde eius facies erit intuenda, scribente eodem Hipp. lib. prog. nu. 2. Considerare conuenit in morbis acutis, primum quidem Faciem aegroti, an similis sit his, quæ in sanis sunt, maximè verò, an ipsa sibi ipsi. ita enim optima fuerit. Si verò maximè cōtraria simili fuerit, horrendissima est: talis autem fuerit, nasus acutus, oculi caui, tempora collapsa, aures frigida, ac contracta, & extremitates aurium auerse, & cutis circa frontem dura, & circumtenta, ac arida, & color totius faciei pallidus, aut etiam niger, & liuidus, aut plumbeus. siquidem igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex alijs signis coniecturam facere licuerit, interrogare oportet, num vigilauerit homo, aut alui excrementa valde liquida sint, aut fames aliqua ipsum teneat. Et siquidem horum aliquid confiteatur, minus graue esse, putandum est. Indicantur autem, & cognoscuntur in die, ac nocte, si

ob has causas facies talis fuerit. Si vero nihil horum esse dicat, neq. in predicto tempore considat, nosse conuenit, morti proximum esse. At si uetustiore existente morbo, aut triduo, aut quatruiduo, talis fuerit facies: de his interrogare oportet. de quibus etiam prius iussi. itemq. alia signa considerare, & in uniuersa facie, & in corpore, & in oculis.

Si enim oculi lucem effugiant, aut inuoluntariè lacrimentur, aut distorqueantur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas liuidas, aut nigras in ipsis habeant, aut temæ, ac sordes circa oculos appareant, aut etiam instabiles, aut eminentes, aut caui vehementer facti, aut squallentes, & obscuri fuerint, aut color totius faciei alteratus fuerit. Hæc omnia mala, & perniciofa esse putandum est. Considerare vero conuenit etiam oculorum sub apparitiones palpebris non commissis, si id non ex alui profluvio, aut medicamenti

menti potione fuerit, aut agrotus non
ita dormire consueuerit, malum signū,
& valde lethale est. Si verò, retorta,
aut contracta fiat, aut livida, aut pal-
lida palpebra, aut labium, aut nasus,
cum aliquo ex alijs signis, morti pro-
ximum esse, sciendum est. lethale est
etiam habere labia resoluta, & pen-
denta, & frigida, & albicantia facta.

Consideret etiam noster di-
scipulus, an facies, ac genæ sint
rubicundæ, vel pallidæ; an ni-
gricantis, vel carnei, & boni co-
loris.

Tunc incipiat loqui cum in-
firmo, vel ministris quærens, an
noctu dormierit, vel vigilauerit,
& quam diu dormierit, somno
quieto, & continuato, vel in-
termisso, leui, vel profundo; cū
in somnijs, vel sine. & insomnia,
quæ, & qualia, paulo post ci-
bum, vel in aurora post coctio-
nem. an in somno loquatur, an
exurgat, an pollutionem sit pas-

sus. sciatis autem, quod somni,
& vigilię inuestigatio plurimum
confert medico ad cerebri tem-
peramentum inuestigandum,
tum etiam quia hæc possunt esse
causæ salubres, & insalubres. vn-
de considerabitis somnum, & vt
causā, & vt signū. vti an somnus
natura multus in morbo pau-
cus, vel è contra: an profundus,
an interpolatus, an cum sterto-
re, lamentatione, motu, loque-
la? quia ex Hipp. 2. Aph. som-
nus, & Vigilia vtraq. si modum ex-
cesserit malum. e contra: vbi som-
nus delirium sedat, bonum.

Et simul ex loquela ægrotan-
tis inuestigare conetur, an in eo
infirmo facultas Hygemonica bene
se habeat, an memoria sit læsa, an
bene imaginetur, bene ratiocinetur.
& diligenter distinguendum est:
an sola imaginatio, vel ratioci-
natio, an vtraq. læsa sit. an verò
poti⁹ defectu memorię obloqui
videa-

videatur. vel immo ratione sō-
ni expergefactus. non autem in
vigilia. obseruandum quoq. est,
an plus, vel minus solito loqua-
tur. vt taciturnus, vel loquax,
garrulusue deuenierit. an feroci-
ter respondeat alioquin natura
mansuetus, vel item non respō-
deat ad interrogata, canat non
solitus, &c. & ministros percon-
ctetur Medicus, an xger desi-
puerit. Sic cognito quo modo
animalis facultas principalis, cir-
ca sensum communem, & prin-
cipales actiones se habeat.

Deueniendum erit ad *faculta-
tem motuam* inuestigandam: &
tunc palpebras, oculos, dentes,
& manus inspiciat. vt an palpe-
bræ nimis frequenter nictent, an
labia tremant. Sic *Dentibus stri-
dere*, scripsit Hipp. prog. loc. cit.
in febribus, quibus non familiare id
est à pueris, furiosum, ac lethale est.
Verum predicere oportet ab *utriusq.*

periculum futurum. Si verò etiam delirus hoc faciat, perniciosum valde hoc existit.

Et subdit Hipp. At de manuum latione ita sentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumonijs, aut in phrenitide, aut capitis dolore, ante faciem feruntur, & frustra veniuntur, & festucas legunt, & floccos de vestibus euellunt, & de pariete paleas detrahunt. eas omnes malas, & lethales esse. pariter de Victu Acut. nu. 48. scripsit. Intentus autem sis quoq. ad manus. Si enim tremule fuerint, tali sanguinis de naribus destillationem futuram expecta. Consideret etiam discipulus, an manus tremore afficiantur continuo, an verò in alicuius tantum rei apprehensione. an motus sit convulsivus, an convulsio, an iectigatio. ita etiam an motus sit diminutus, vel ablati, & vel totius corporis, vel partis. an palpitatio in aliqua parte. ita etiam osci-

oscitationes, pandiculationes, & brachiorum extentiones, corporis iactationem, & an pedes, ac manus discooperiat.

Postremo quinq. sensus, qui à facultate animali spiritus animalis ope perficiuntur, erunt exactè inuestigandi, & primo an facultas visiva bene se habeat; an visus obtusior, & hebes sit factus, an muscipula oculis obuerfentur, an lumen geminatum, vel triplicatum apparuerit; an omnia tenebricosa, vel radiantia occurrant, an quaecumque aspicit velata, vel rubra, aut citrina, ac viridia appareant, an sibi videatur moueri Domus, & similia.

Secundo consideretis *Auditum*, an omninò surdus, vel surdaster, & obtusioris auditus factus fuerit ægrotans, an verò auditus sit deprauatus, flatus, sibilos, timpana sentiendo.

Ter-

Tertio. Facultatem odoratricem, an *Odorem* perfectè sentiat. vel diminutè, vel nihil omninò. an verò omnia foetida, & alieni odoris ei appareant. an hunc, vel illum odorem appetat, & delectetur, vel odio habeat. & si Tabacci pulvere usus fuerit, quod odoratum ledere solet.

Quarto. An *Gustus* sit deperditus, vel diminutus, ut rerum saporès non facilè distinguere valeat. an omnia ei vel salia, vel amara, vel dulcia, vel insipida, vel ferrei, aut alterius saporis appareant. an verò distinctè, & exactè omnes saporès distinguere valeat.

Quinto. considerata sunt, quæ ad sensum *Tactus* pertinent, utrum in isto nulla, vel aliqualis sit læsio: an verò sit diminutus, vel deperditus sensus, & cuiusnam partis, num ne manus, brachij, cruris, pedis, digiti, &c.

An

An sentiat summam caliditatem,
vel frigiditatem in Capite, fronte,
gula, pectore, ventriculo, He-
pate, dorso, renibus, utero, in-
volis manuum, & plantis pedum.

Considerandum quoque an
sensatio sit depravata, ut dolor
aliquis, vel pruritus sentiat.

Nam Hipp. de Vic. Acut. lib. 47.
scripsit. Considerabis primum qui-
dem, quomodo caput habet, an dolo-
ris exors sit, neq. gravitatem in se,
ipso habeat, inde præcordia, & late-
ra, an doloris exordia sint. Et distin-
guere conetur, an dolor sit acu-
tus, & pungitivus ex membranis
affectis. stupidus in dentibus, &
gingivis. gravativus in visceribus
pauci sensus, ut Heper. tensivus,
seu convulsivus in nervis, fran-
gitivus in periostio, mordax ab
acri humore, pruriginosus, à sal-
so, ulcerosus, & lacerativus in
carne. pulsatorius in inflammatio-
nibus, perforativus in crassioribus
inte-

intestinis . animaduertat igitur,
qualis sit doloris species, & vbi,
an in Capite, oculis, auribus,
Thorace, ventre, &c. nec non
etiam gradum doloris, cum de-
tur magis, & minus intensus,
continuus, & interpolatus, diu,
vel noctu affligens, ante cibum,
vel post cibum.

Pruritus etiam est non parui-
faciendus, an totum corpus ve-
xet, an caput, aures, nares, po-
dicem, Vterum, vel aliam par-
tem, an in meiendo pruritus sen-
tiatur.

Ad perfectam deniq; faculta-
tis animalis essentiae notitiam nō
satis est animalium actionum
scientiam; verum etiam confi-
detare fas est, quo modo huius
facultatis organa cum vi vegeta-
li se respiciant, quod ab ex-
crementis cōcoctionum digno-
scemus. nempe ab excrementis
oculorum, aurium, narium, &
palati,

palati, & à catharro deorsum,
fluente in alias subiectas partes.
atq. insuper ex sudore capitis.
consideranda etiam erunt capil-
li, & barba, & si medicus fuerit
phisionomus, vel metoschopia
delectetur philosophandi mate-
riam ex faciei, & rugarum fron-
tis inspectione captabit.

Oculorum excrementa vel sicca,
vel humida sunt. hæc dicuntur
lacrimæ, quæ vel sunt voluntariæ,
vel inuoluntariæ, & harum cō-
sideranda est substātia, & sapor.
an lacrima tenax, viscida, an
verò aquea: num sapore salso, a-
cri, insipido, &c. Excrementa
autem oculorū sicca *Lemma* di-
cta palpebras vniūt, & post som-
nū in angulis dura inueniuntur.

Sordes aurium considerantur,
an substātia nimis tenui, & aquo-
sa, vel crassa, & viscida, an sa-
pore dulci, amaro, vel salso. an
odore fætido, vel nullo, an co-
lore

lore albo, nigro, melleo, & cereo, vel sanguineo. aliquando pus graueolens exit. ex Hipp. de Gland. n. 9. Humiditates aurium, propriè contingunt, parvis, & nuper natis puerulis, attenuata in capite punita ad aures penetrat. & 2. de Morb. ac 5, in 6. Epid. scripsit, Hominibus sordes auribus dulcis quidem, lethalis, amara verò non.

Mucus, è naribus Substantia, crassus, viscidus, durus, siccus, vel tenuis, & aquosus. odore, nullo, vel foetido, purulento. sapore falso, dulci, insipido, amaro. colore albo, luteo, pallido, nigro, sanguineo. vel sanguis ipse. quantitate multa, pauca. cum sternutamentis, vel sine his.

Sanguis è naribus stillatim, vel confertim: parcè, vel copiosè. à quosus, vel crassus. rubicundus, vel decolor, aut niger effluit. sic aqua, vel pus. Blena, siue Mucus, humor est per Nares, & palatum de-

defluens cōcoctus, crudus, crassus, tenuis, fatidus, acris, salus, &c.

Per palatum excernitur *pituita* copiosa, vel pauca. crassa, vel tenuis. sapore dulci, insipido, salso, amaro. tactu sentitur frigida, vel tepida. colore, albo, nigro, citrino, sanguinolento.

Sudor frontis, & faciei est magnificiendus, an frigidus, vel calidus. in principio, vel fine paroxismi. in somno, vel in vigilia, vel dum cibatur.

Linguam etiam inspicere oportet, an aspera, & sicca, vel humida, & lenis. an liuida, nigra, alba, rubra. an lingua circa bifidam sui partem velut salua alba obducatur, quod an crassum, vel tenue. an lingua tremula, vel citra rationem tenera, & aliter. de quibus Hipp. in Coacis.

Postremo *Qualitates mutae* particularum capitis sunt inspiciendae.

dæ. an faciei color naturalis sit mutatus. an malæ rubeant, vel præter solitum pallcant. an oculi rubri, citrini, splendentes. an nasus rubicundus. an sator prodeat ab ore, naribus, auribus. an tactus sit alteratus, nares, & aures frigida, frons multo calidior.

Atq. his diligenti examine animaduersis exactissima habebitur notitia, quomodo se habeant tum facultas animalis, tum partes, quæ ad ipsam pertinet. quare ad vitalem facultatem inuestigandam gradum facere licebit.

CIRCA FACULTATEM

Vitalem.

Vitalis facultatis status ex ijs etiam dignoscetur, quæ ad ipsam pertinent. actiones nempe, excrementa, & qualitates propriæ, & potissima quidem sunt

sunt respiratio, & pulsus: indicia propria facultatis, vsus, & instrumentorum dispositionis. his annexa prodeunt, Tussis, tyncope, Vox, suspiria, cordis palpitatio, & oscitationes. & consequentia sputamina, & calor.

Circa *spirationem* scripsit Hipp. primo prog. *Spirationis facilitatem existimari oportet, maximam vim habere ad salutem in omni morbo acuto, qui cum febre infestet, & quadragesimo die indicetur.* Vnde, consideretur, an facilis, vel difficilis appareat respiratio. an toto pectore, & gula, vel etiam ventre spirare videatur. Vtrum spiratio magna, vel parua. Nam Hipp. in prog. Si verò spiratur magnus, multoq. interposito tempore, delirium indicat. & in Coacis nu. 1. Spiritus magnus in biliosis febribus acutis cum praeordij tensione iuxta aurem abscessum facit. contra postea nu. 2. Spiritus, qui densus, &

par-

parius est, inflammationem; & dolorem in locis principalibus significat. ita etiam primo prognos. inquit. Spiratio crebrior significat dolorem, aut inflammationem, quæ supra præcordia fatigat. unde aduertemus nū spiratio crebra, vel rara: velox, vel tarda: breuis, vel longa: intercepta, vel libera: simplex vel duplicata; nam Hipp. in Coacis docuit. Spiritus extendens, & vrgens, & obscurus, & dupla intro reuocatio, velut super inspirantibus, lethalis.

An spiritus frigidus, quia ex Hipp. in prog. Si frigidus de naso, & ore, admodum exitialis iam est. Et in Coacis nu. 2. Spiritus frigidus quidem lethalis est.

An spiratio non nisi Erecta ceruice. An cum stertore suffocentur; an spuma ad os feratur; ita Hipp. de Vic. acut. 47. Considerandum verò est, inquit, an dum exurgit, animi deliquium incidat, an

bona spiritus tollerantia ipsum habeat.
& nu. 48. inspicere verò ipsas nares
oportet, an spiritus equaliter per utras-
que feratur. & si multus feratur è na-
ribus, convulsio fieri solet.

Tussis, & ipsa ad facultatem
Vitalem spectat. unde semper
Medicus advertere tenetur, an
tussis adsit, præsertim in perip-
neumoniceis, & pleuriticis affe-
ctibus ex Hipp. de Victu acut.
num. 52.

Tussis differentiarum aliquot sunt
considerandæ. etenim humida,
vel sicca; multa, vel pauca est:
assidua, intermittens; brevis,
vel diuturna; cum feb. sine feb.
acuta, suffocans. tussicula. Sic
Hipp. memorat. 3. Epid. sec. 3.
ægro. 2. in Thaso. Tusses assiduæ,
humidæ, multæ, & 6. Epid. sect. 7.
Tusses laboriosæ contingunt locos læ-
sos, & maximè articulos. Sed & in
febris lassitudinem inducentibus tus-
ses siccæ ad articulos decumbunt cum
febre

24 De Visitat. Aegrot.

febre si intus relinquantur. & 2. Epid.
sec. 5. Quibus tussis sicca est, his non
soluitur, nisi dolor fortis ad coxas,
aut ad crura, aut ad testem irruat. &
de dentitione. Qui cum tussicula
dentiunt, tardius dentes producunt, in
perpunctione autem magis gracilescent.
deinde. Quibus infantibus in sugen-
do tussis instat, eam maiorem ha-
bere solent. postea. Qui consillas
destillatione vexatas habent, his al-
ius amplius subducta, siccas tusses sol-
uit. tamen de Victu acut. n. 64.
& Epist. 21. Spirituosos, & siccam
tussim habentes, ex talibus nullum
medicamento purgandum est. Peri-
culum enim habebis, & nihil opis
afferes, & spontaneas liberationes, ac
Cris tolles.

Circa Pulsum. primo docere
debemus discipulum nostrum
quomodo tangere debeat egro-
tantis pulsum, & licet Hipp. sci-
entiam pullum nos non docue-
rit. aliquando tamen pulsus me-
minit

minit in tēporibus, vt 2. de Mor-
bis. nu. 8. in Syderatis, & nu. 16. in
alio morbo. dicit venas in capite
pulsare. nec non 25. ac 3. de
de morb. nu. 3. fed 2. Epid. sec.
5. scripsit. Cui vena in cubito pul-
sarit, insanus, & iracundus est, cui
verò quiuerit, stupidus. & 2. Epid.
sect. 6. Si venæ pulsauerint in mani-
bus, & facies sana, ac robusta fuerit,
& præcordia non fuerint mollia, diu-
turnus fit morbus, qui sine conuulsio-
ne non soluitur, aut sanguinis multi
ex naribus eruptione, aut dolore ad
coxas. quod repetit libello de iu-
dicationib. nu. 8. & in Coacis
columna 4. vbi, parergo, notate
varias lectiones. in lib. de iudi-
cat. scribit simpliciter. Si venæ
pulsauerint. in Epid. Si venæ pulsa-
uerint in manibus. & in Coacis. Ve-
næ in temporibus pulsant. cætera
verba sunt eadem. *multumque si*
Primo autem admonendus
est discipulus noster, vt tangat
B agro-

ægotantis pulsam non statim
atq: ad eum accessit. quia pulsus
potest esse alteratus, vel noua
præsencia Medici, vel sollicitu-
dine de sessione Medici, de or-
natu cubilis, & lecti. deq: se ip-
so dubitans de reprehensione
aliqua. ita etiam alteratus posset
esse pulsus à cibo nuper assump-
to à somno, ab aliquo animi ac-
cidente, à motu ob alui deiection-
nem, vel nauseam, ac vomitū.
sedeat igitur, aspiciat, quæ dixi-
mus, & hilari vultu perconcte-
tur, quomodo se habeat, dein-
de pacata ægotantis mente, &
quieto corpore se accingat ad
tangendam arteriam: ante om-
nia disponens brachium in sitū
conuenientem, & quiescentem,
vel super alteram Medici manū
residentem. nam si ægotans ex
se brachium eleuatum retinere
voluerit, accidet, vt tremat, &
pulsus alteretur. situs aptior est,
manus

manus retracta ad pectus. quam
potest Medicus nunc supinam
tangere, nunc pronam, nunc
verò in latus directam, verter-
do, & inuertendo manum. sit
brachium ab omni vinculo so-
lutum, & liberum. manus ipsa
sit modice inflexa, vt nec digi-
tos in pugnum contractos, nec
in palmam nimis distentos ha-
beat. quia digitis distensis arte-
ria intro fertur, contractis ve-
rò ob vim musculorum, & tē-
dinum eleuatut arteria carpi, &
ita non naturalis altitudo appa-
ret. Medici manus neq: nimis
calida, neq: nimis frigida sit, vt
possit obseruare huiusmodi qua-
litates penès arteriam; vnde
primo suis quatuor digitis car-
pum totum tangat ad percipien-
dum calorem, vel frigus illius
partis, & contrectent arteriam
digitorum summa pulpa, non
tamen extrema iuxta ungues. nō

tangat arteriam pollice, quia
 Medicus sentiet arteriam pro-
 priam, & manus sit comprimēs,
 vel suspensa, vel media. Com-
 primens, seu violenta fit contrē-
 ctatio, cum digitis Medici valdē
 premitur arteria. Suspensa verō,
 ac palpitans fit, cum leuiter, &
 in superficie tantum nihil depri-
 mendo tangimus arteriam. Me-
 dia inter has est, quæ aliquouſ-
 que deprimit arteriam, sed non
 ita profunde, vt prima. *iv do on*

His prælibatis aggrediatur pri-
 mas simplices pulſuum differē-
 tias, quarum quia pulſus est mo-
 tus localis. *similiter non ab his*

Ratione *ſpatij*, seu quantita-
 tis dimensionis loci, per quod
 fit Motus prima est *Magnitudo* se-
 cundum longitudinem, latitudi-
 nem, & profunditatem, *parui-
 tas, & mediocritas*. secundum
 omnes digitos tangenda. *omnib.*

Ratione *virtutis mouentis*, secū-
 da

da *Veheementia*, *debilitas*, *mediocritas*, quæ differentia percipitur manu magis, & minus comprimente v. g. *Attractione temporis* in motu ab arteria consumpti. tertio *Celeritas*, & *tarditas*, & *mediocritas*. Et ratione *quietis*, quæ intercedit inter vtriusque motum. quarta *Frequentia*, & *raritas*, notanda pila plumbea Sanctiorij. Denique ratione *instrumenti*, quinto *Durities*, & *Mollities*, ac media consistentia. Aliqui addunt pulsum plenum, & vacuum, calidum, & frigidum. Secunda Differentia pulsus Posita est in *equalitate*, & *inequalitate* dictarum specierum simplicium. V. G. *equalis*, vel *inequalis* in magnitudine, *equalis* in *vehementia*, *equalis* in *celeritate*, &c. quæ differentia duplex est, vel in vno ictu, vel in pluribus. *Aequalis* vno ictu est

quando arteriæ partes circa initium, medium, & finem vnius cuiusq: ictus eadem distentione æqualiter procedunt. *æqualis* verò *secundum plures ictus*, erit cum istæ pulsus differentię habent ictus æquales. quod si æqualitas inueniatur in omnibus dictis differentijs, vocabimus *Æqualem simpliciter*, & absolutè. si verò defecerit in aliqua differentia, erit *æqualis secundum quid*, & denominatiuè. vt penes magnitudinem, vel velocitatem, &c.

E cōtra si pulsus erit inæqualis secundum omnes quinque dictas differentias simplices, inæqualis in magnitudine, in celeritate, &c. dicetur *inæqualis simpliciter*, & absolutè. quod si reperiatur inæqualis secundum magnitudinem tantum, vel celeritatem, &c. dicetur *inæqualis secundum quid*, & denominatiuè à specie. sentitur autem inæqualis
vel

vel unico tantum ictu (non unico digito) secundum vnā eādemq: partem arteriæ, vt in *Caprizante*, vel secundum diuersas arteriæ partes, vt in *ferrante*, & *Vndoso*, in quo V. G. in primo digito maior sentitur pulsatio, in secundo minor, in 3. maior, in 4. minor. aut pluribus ictibus inæqualis erit. & hunc aliqui vocant inæqualem absolute, illum vero secundum quid.

Dicitur etiam pulsus inæqualis, æqualiter, vel inæqualiter. Nempè *inæqualis æqualiter*, & vniuniformiter erit ille pulsus, qui cum sit inæqualis seruat tamen inæqualitatem vniuniformiter, & æqualiter, veluti *Miurus* dictus, ac deficiens, in quo tantum magnitudine deficit tactus secundi digiti, à primo, quantum tertij à secundo. & veluti intermittēs semper 5. vel 8. vel 10. ictu. conaminor igitur. vt obseruetis inæ-

qualitatē quālibet, an sit æqualis. contra *inæqualis inæqualiter*, & difformiter dicitur ille pulsus, qui cum sit inæqualis nullam tamen simetriad servat. vt magnus, vel celer, aut vehemens modo 5. iōn, modo 7. modo 15. & similiter ad hanc differentiam reducimus Ordinem. Namque Pulsus, vel est Ordinatus, vel inordinatus. Aequalis quidem semper est Ordinatus. inæqualis verò, vel est ordinatus, vel inordinatus. itaq: ordinatus erit, qui in pulsando quendam semper Ordinem servat. inordinatus verò, qui nullum servat ordinem. V. G. in magnitudine, esto sint primus, secundus, tertius, & quartus pulsus æquales. quintus verò minor. hic pulsus erit inæqualis. sed si non solum quintus, sed 10. 15. & 20. ac reliqui fuerint minores, erit pulsus inæqualis ordinatus, sed

si mo-

si modo 5. modo 3. modo 7.
erit inaequalis, dicetur inordina-
tus. idem dicendum in vehemē-
tia, in Velocitate, Crebritate, (et
in diacoto & intercurrete) in du-
ritie. sic in intermittente 4. vel 7.
quoq: ictu, est Ord. sed si modo
intermittat 3. modo 6. modo 10.
ictu nullus est Ord.

Tertia differentia pulsuum,
consideratur penes *Rythmum*, &
hic estote diligentissimi, quia
difficile cognoscitur hæc diffe-
rentia.

Antiqui considerabant *Ryth-*
mum, suo modo, aliter Gale-
nus, & omnes circa proportio-
nem systoles, & diastoles, seu
dilatationem, & constrictionem
arterie. cōsiderando simul quie-
tem systoles, & quietē diastoles
versabantur. concedunt etiam
quietem internam difficillime
sensu percipi posse, ut constri-
ctionis finē, & dilatationis prin-

cipium internum . considera-
 bant autem antiqui Medici tē-
 pus systoles, & tempus diasto-
 les. quod vel est æquale, vel
 inæquale, & Rythmum diuide-
 bant in *eurythmum*, & proportio-
 natum ætati, vt puerili, iuuenili,
 virili, senili, &c. complexionī,
 vt calidæ, frigidæ, &c. & in *ary-
 thmum* ætati proxime conueniē-
 tē. præterea in *pararythmum*, *ete-
 rorythmum*, & *Ecrythmum*, .
 valdè dissimilem. Gal. verò, Ry-
 thmū determinauit in celerita-
 te, & tarditate Systoles, & Diasto-
 les. ita vt pulsus *εὐρυθμος* sit in
 quo Systoles, & diastoles æqua-
 lis est celeritas. *ἀσ' εὐρυθμος* verò, in
 quo systoles, & diastoles inæqua-
 liter sunt celeres. & huius posuit
 nouem differentias, vt diastole
 celer, systole celer; ita altera mo-
 derata, vel tarda, & è cōtra. &c.
 Restat, vt admoneamus disci-
 pulum nostrum, vt sit diligens

in distinguendis speciebus pul-
sum complicatorum, quæ cum
plurimæ sunt, quindecim tamen
solæ nomina sortitæ sunt ; vti
Vndosus, *Vermiculans*, *Formicans*,
Serinus, *Caprizans*, *Convulsivus*, *vi-*
bratus, *tremens*, & *palpitans*, *Hesti-*
cus, *Strepens*, *Myurus*, *intermittens*,
Dicrotus.

VNDOSVS pulsus, est inæ-
qualis dupliciter, primo in ma-
gnitudine, & paruitate. secundo
in celeritate, & tarditate, & sem-
per est mollis nunquam durus,
videtur etiam aliquibus magis,
& minus validus. percipitur inæ-
qualiter vno ictu in diuersis ar-
teriæ partibus à quatuor digitis.
Maris vndarum modo: vnde no-
men. aliæ enim arteriæ partes
magis, aliæ minus, vti aliæ cele-
rius, aliæ tardius eleuantur. mo-
tu tamen continuo, non autem
interrupto. ita vt vehementior
pulsatio primo appareat primo

digito, deinde 2. tum 3. demum
4. fluctuantium undarum instar.
Hic deniq: pulsus si amiserit magnitudinem fit Vermiculatus.

VERMICULATUS pulsus proxime accedit ad Undosum, est enim pulsus inæqualis; sed paritate tantum differt, qua diminutione, non magnæ Undæ sed minoris vermis repentis motui assimilatur. Ergo diastoles diminutione, & tarditate ab Undoso differt Vermiculans: licet enim Vermiculās aliquibus suis partibus sit creber, tamē in alijs partibus est rarus, quia aliæ eius partes lōgius, aliæ brevius quiescunt. aliquando, non tamen, necessario, pulsus vermiculans degenerat in formicantem.

FORMICANS pulsus est motus arteriæ inæqualis, in eodem genere cum Undoso, & Vermiculante, differt autem formicās, quia summè parvus est, & vix
sen-

sensibilis tactui manus. cum sit omnium minimus, creberrimus, & languidissimus. Zecchius, & quidā alij censent hunc pulsum esse celerem, sed obstant Capinacc. Struthio, dicentes illos esse deceptos crebritate, & paruitate. Quia sicut Formica crebro pedes mouet, sed parum promouet, quoniam exile spatium vix iusto tempore transcurrit: sic pulsus formicans, paruum, motum ægrè, licet crebro, conficiens falsam celeritatis speciē præbet. & ratio insinuat, facultatem summe debilem non posse ita celerrime moueri, uti creberrime.

SERRINVS, seu serratus pulsus, est etiā inæqualiter pulsans; sed inæqualitas percipitur secundum diuersas arteriæ partes in vnica distentione, est porro magnus, vehemens, & durus; sed inæqualiter, & motu quodam

inter-

interciso, cum quosdam digitos cum duritie feriat, quosdam nō. & duplex apparet inæqualitas, vel secundum duritiem, & molliem partium arteriæ, vel secundum situm. Nam ictus duri aliquando sursum, aliquando deorsum; aliquando à dextris, aliquando à sinistris ad modum ferrantis percipiuntur, & præterea inæqualis secundum magnitudinem, & paruitatem, secundum vehementiam, & debilitatem, atq: secundum duritiem, & molliem, cum arteria in vna parte durior, in alia mollior, & similiter magna, & vehemens appareat.

VIBRANS, seu vibratus pulsus, & arcuatus Auerrois est inæqualis, secundum situm præcipue: vt modo sursum ad cutim, modo deorsum ad interiora sentiatur. simul etiam adsunt aliæ inæqualitates, quia alia pars ceterius,

lerius, alia tardius, alia vehemē-
tius, alia remissius pulsatur. Illi au-
tem proprium esse videtur, ut
partes quædam in altum petant,
quædam dimittantur vno eodēq:
tempore. Etenim Arteria ad cu-
tim se extollit, hanc violēter im-
pellens è sua sede, iterumq: in-
tro retrahitur vno eodemq: tem-
pore minime autem interpola-
tim, nec constituto tempore; ita
alia eius pars fertur supra ad cu-
tim, veluti vibrata; alia intro fer-
ri videtur, veluti à quopiam re-
tracta; atq: vna validius ferit, alia
remissius: alia tardius, alia cele-
rius. & ita arcus figuram quasi
representat in medio elatam.

CONVULSIVVS est pulsus
spasmosus similis vibrato, inæ-
qualis secundum sitam per sur-
sum, & deorsum secundum lō-
gitudinem arteriæ, est etiam
inæqualis sursum, & deorsum,
per altitudinem ad cutim, acce-
dit

dit etiam quandoq: tercia inæqualitas, secundum deflexionem dextrorsum, vel sinistrorsum, quia arteria videtur dura conuulsa, tensa, & à propria sede remota, vt nerui, & tendines in conuulsione, vnde est exiguus, sed habet vibrationem obscurā. ideo differt à Vibrato etiam magis, & minus, ob percussione in vibrato acutiorem, & altiorē, in cōuulsuo verò maior est tē- sio sursum, & deorsum.

CAPRIZANS est pulsus inæqualis in vno eodemq: ictu, secundum eandem arterie partem; sed duplex inest inæqualitas secundum celeritatem, & secundum vehementiam; nam in fine vehementior, & celerior est, quam initio distentionis, habens quietem mediam, & intermissionem. sicut enim Caper, dum alteram adoritur, modice primum se retrahens quiescit. inde fortiter, &

cum

cum impetu celeri mouetur, fit, pulsus se gerere videtur.

TREMENS, seu **PALPITANS** pulsus est inæqualis secundum plures ictus in magnitudine, vehementia, & crebritate additur tremor, seu palpitatio, si cuti cor palpitat, non tamen in arteria ita manifestus est tremor, vt in Corde. & aduertatis, quod aliquando palpitat Cor, non autem arteria. alias palpitat arteria, minime verò Cor.

HECTICVS pulsus dicitur ille, qui licet per se fit inæqualis, eandem tamen semper inæqualitatem æqualiter seruat, vt qui Hectica febre laborant, eundem semper calorem, & eandem pulsus formam seruant. sine sit Magnus, celer, creber, vehemens, durus, siue sit parvus, celer, creber, debilis, mollis, vel aliter complicatus. nihil autem refert cuius sit generis, vel speciei,

vel

vel differentia, sola sufficit per
seuerantia in eodem statu. sed
caute ne censeatis nos loqui de
pulsu Hæticorum.

STREPENS pulsus, cuius
meminit bis Galenus, est pulsus
inæqualis cum sonitu. seu stre-
pitu, nec semper æqualem soni-
tum reddit, sed ex inæquali du-
ritie, & vehementia constat. cū
tensione arteriæ, aliquando sine
tensione. Est verò strepitus, vt
sonus, res longe diuersa à motu,
accidens tamen motus.

MYVRVS, seu cauda Muris,
pulsus dupliciter est inæqualis,
æqualiter, vel vno ictu, vel plu-
ribus, & secundum magnitudi-
nem, vel vehementiam. & cæt.
Myurus vnico ictu, seu singulari
inæqualitate, motu continuo.
triplex est, vel sentitur maior pri-
mo digito. minor 2. ad huc mi-
nor 3. & minim⁹ 4. prope manū,
vel e contra. & est Myurus ascē-
dens

dens, vel descendens. vel in medijs digitis duobus sentitur maior, & primo & 4. minor, & est Myurus vtrunque dictus prominens, Eminulus, & prominulus, ab Archigene circumnutans Myurus pluribus ictibus est similiter inequalis æqualiter motu interrupto, & systematica, seu collectiua inæqualitate, & multiplex est. quidam dicunt, quando prima pulsatio maior est, 2. minor, 3. adhuc minus 4. minima, & tandem deficiat, vel nō deficiat, sic est Myurus deficiens, & decurtatus, vel non deficiens, & idem dicunt de vehementia, celeritate, crebritate, duritie, vt pulsus Myurus nō deficiens, vel permanens in eadem paruitate, & est Anonimus vel iterum augetur, & tunc dicitur Myurus Reciprocus, & redit ad eandem, vel maiorem, vel minorem magnitudinem,

cele-

celeritatem, &c. Myurus autem
deficiens proximus est intermittenti.

INTERMITTENS est pulsus inaequalis propter raritatem, quia deest pulsatio vna, vel duae, vel tres, vel plures ad summum quinque. quoniam arteria imbecillitate quiescit nimium, & ob nimiam raritatem intermittere videtur, estote attentus, an intermittat ordinate, vel inordinate, ut 5. vel 6. vel alio semper ordinato ictu. vel inordinate modo 1o. modo 2o. modo 25. vel alio numero.

INTERCVRRENS, seu intercidens, est pulsus inaequalis propter crebritatem, quoties expectata quietis loco, arteria iterum distenditur ita ut inter duas pulsationes intercurrat tertia, veluti superuacua, & inopinata.

IMPARCITATVS difficilis perceptur pulsatio; nam dicitur
quan-

quando motus quidem est, continuus, nullaq. quiete interruptus; verum pars distensionis alia est, tardior, alia, celerior, vt si motus distensionis tarde incipiat, & postea celeriter absoluaatur, aut contra celeriter incipiat, & postea tarde desinat.

DICROTVS, seu his pulsans, est inæqualis secundum crebri-
tatem: etenim arteria moueri incipit; sed antequam inceptum, motum finiat, retrocedit, & inde iterum assurgit ad perficiendum inceptum motum, vt duplex appareat pulsatio, alia maior, alia, minor, veluti malleus percutiẽs incudem resilit, & facit secundum paruum ictum. Triplex esse censetur. primo, cum arteria moueri incipit, & statim contrahitur, vt faciat alium ictum, & tandem perficiat suum motum, & sentiatur alia pulsatio. Secundo cum non facta perfe-

cta

cta dilatatione sentitur ictus, & perfecta dilatatione sentitur alius ictus. Tertio cum post perfectā, & completam dilatationem aliū facit inopinatum ictum, vt in incide (dicebat Archig.) & maleo experimur. & de pulsu fatis.

Deniq. quia corporis calor, ex motu, & calore Cordis procedit. ad facultatem vitalem pertinebit caloris vitalis, & actualis in toto corpori ambitu consideratio.

Consideret ergo, an calor ad tactum primo occurrat mitis, deinde acutior appareat, vel è cōtra. An æqualiter corpus caleat, an alia pars magis, vel minus. an frons calida, pedes frigidi, &c. nam ex Hipp. 4. aph. 39. *Vbi in corpore, calor, aut frigus, ibi morbus est.* Ergo perconctetur, an calorem æger percipiat in pectore, in hypocondrijs, in Ventre, renibus, Vtero, &c. & distinguat calorem

lorem vehementem, ac acutum,
& remissum, an calor à cibo su-
perueniat, ieiuno, à somno, coi-
tu, excretionem, cogitationibus.

Consideret Medicus suspiria,
palpitationem Cordis, Oicitatio-
nes, atq; horum frequentiam, &
magnitudinem. docuit Hipp. in
Coacis. Spiritus, qui cum suspirijs
extra feruntur, & colliquatio præter
rationem in uterum gestantibus abor-
tum facit. & 6. Aph. 54. In acutis
affectionibus, quæ cum febre fiunt lu-
ctuosa suspiria, malum. vel enim
conuulsionem, vel imbecillitatē,
vel aliud malum sequuntur ex
Gal. sic etiam primo de Humo-
ribus dicebat Hipp. pulsus, & pal-
pitationes esse considerandas.
Nam primo prorrh. nu. 4. scri-
bit. Palpitantes per totum, num voce
destituti moriantur? & in Coacis.
Iuxta ventrem in febre palpitationes,
mentis emotiones inducunt. & de iu-
dicationibus nu. 8. Et palpitationes

nes in manibus diurne febris signum
 sunt, aut brevis indicationis in dete-
 rius. & primo de Morbis Mul-
 nu. 45. Si vtero gerenti pituita
 acris à capite pituitoso in ven-
 trem descenderit, & febris debilis
 ipsam corripit & palpitaciones quibus-
 dam debiles, subexolutæ, augescentes
 acutæ. de oscitatione sepius me-
 minit Hipp. vt de flatibus nu. 19.
 dicebat Syderatos fieri à flatu ob
 perpetuam oscitationem. & de
 sterilib. ait. Cūcumq; Mulieri à sub-
 ditijs non valde fortibus dolores ad
 articulos processerint, & stridor den-
 tium ipsam habuerit, & vertigine af-
 fecta fuerit, & oscitarit, huic maior
 spes est, vt prægnaſ fiat, quam ei
 quæ nihil horum patitur. & secunde
 Epid. sectione tertia. In quibus
 & qualia signa, & plura, aut pau-
 ciora contingentia, oscitatio, tussis,
 sternutatio, distentio, cum oscitatione
 eructatio, flatus, omnia talia corripi-
 unt. & 5. m. 6. Epid. 3. dicebat

Gal.

Gal. singultum, oscitationem, & pandionlationem purgamentorum expellendorum causa provenire, & in Præfatio experientia confirmato. Oscitatio dicitur Nuptius febris.

Præscire etiam debet noster discipulus, an æger Syncope, ly-
pothimia, vel animi deliquio fuerit unquam correptus, & an à somno, vel ieiunio, in febre, vel sine feb. in eius principio, statu, vel declinatione, aut intervallo, sed distinguat cum Gal. lipopsichiam, à Syncope. lib. 1. ad Glauco. c. 14. & 12. meth. cap. 5. ut lipopsichia, seu animi defectus sit lenior affectus: quàm syncope & precedat lipopsichia, & differt hæc à lipothimia quod lipothimia videtur indicare defectum animalis facultatis, altera vitalis.

Consideranda etiã est Aegrotantis *Vox* naturalis, an gravis, acuta,

acuta, mediocris, valida, imbecillis, rauca, &c. an natura balbus, traulus, &c. Vox præternaturam reddita, tremula, rauca, clangosa, strangulatoria, submissa, & sine sono, an ablata, & intercepta, in Aphonia.

SPVTVM pertinet etiam ad facultatem vitalem, quatenus excrementum est genitum in thorace ob id in morbis pectoris valde præfagit. sic Hippoc. de Victu Acut. nu. 52. Considerandum, inquit, an sputa procedant fulua, aut livida, aut etiam tenuia, & spumosa, & florida, aut si quid diuersum habuerit ab his, quæ illis fieri solent. & lib. prog. nu. 13. Sputum in omnibus doloribus, qui circa pulmonem, & costas fiunt, cito, ac facile expui conuenit, & flauum sputo valde permixtum apparere, si enim longe postea post principium doloris, expuerint, quod flauum est, aut fuluum, aut quod multam tussim inducit,

& non

& non valde permixtum est, deterius
 est: nam & flauum, meracum peri-
 culosum est, & album, ac viscosum,
 & rotundum inutile est. Malum est,
 & quod viride est valde, itemque
 pallidum, & quod spumofum. si verò
 ita fuerit meracum, aut etiam nigrum
 appareat, hoc ipsum deterius est, quàm
 illud. malum est etiam, si nihil repur-
 getur, neque emittat pulmo; sed ple-
 nus ferueat in gutture, sputum autem
 flauum sanguine permixtum non mul-
 to, si in pulmonis inflammatione, in
 principio morbi reijciatur, salutare
 est; & valde prodest. Si verò septimo
 die, aut posterius minus securum est.
 attēdat autem discipulus noster
 quantitatem, qualitatem idest
 colorem, odorem, saporem, cō-
 sistentiam sputaminum, modū,
 & tēpus exitus. in primo progn.
 initio. Sputatio in phreniticis fre-
 quens mala. & proter. 14. Sputum
 facile tussiedo reijcere signum bonum,
 contra malum. & in Coacis. Spu-
 tum

tum multum cruentum, siue subputridum, siue biliosum meracum, in hepaticis, perniciosum est. Et sputum tabidorum in igne gravem nidorem olens, & capilli de capite fluentes, lethale. quandoq. sputum phthisicorum ponendum est in aqua calida, ut distingui possit a pituita crassa, quia pus in aqua calida fundum petit, pituita supernatat. monent tamen aliqui pus plerumque supernatare, eo quod viscida pituita commistum sit, propterea baculo diligenter separandum est pus a pituita, nam post separationem pus, ut coctum fundum petit, pituita, ut cruda supernatat.

Insuper consideranda sunt sputa in sanitate, an saepe, vel raro spuatur, an sputum falsum, vel insipidum, amarum, &c. an cum tussicula, quibus bene cognitis pergendum erit ulterius ad facultatem Naturalem. sed nihil

Medi-

Medicus præstare, nihil iudicare, nihil prædicere recte poterit, nisi dies ægritudinis bene nouerit, unde ab initio perconctetur, quo die, & qua hora senserit agro se morbo inuafum. & dies enumeret, vt Soles veluti docui libro de Abusu dierum Critici ita vt prima dies nõ necessario sit integra: sed 2. sæper incipiat ab ortu Solis, & includat noctem sequentem.

CIRCA FACULTATEM

Naturalem.

Tertio loco restat cõsideranda facultas naturalis, & vegetatiua, cuius quatuor actiones animaduertendæ sunt. *Attractiua, retentiua, concoctiua, & expulsiua.* quæ actiones maxime in Ventriculo manifestantur, minùs in alijs partibus. Vnde ob Ventriculum considerabitis famem, sitim, sputationem, nauseam, vomitum, singultum, ructum, rugitus, & flatus, quorũ soboles sũt peditus.

Sed primo tangat Medicus Hipocōdria, an adsit aliquis dolor, tensio, durties, scirtus, inflā-matio, calor, in Hepate, Liene, ventriculo, Vtero, Veslica, &c. nam docebat Hipp. de Victu Acut. nu. 47. *Considerato si præcordium dolorosum fuerit, aut eleuatum, aut obliquitatem aliquam habuerit, aut satietatem, aut lateris dolor affue-rit, vt vna cum dolore tussicula, aut tormen, aut Ventris dolor.* legatur Hipp. lib. prognos. nu. 6. de tumoribus Hippocondrij, & Vētri.

Quo ad Facultatem appetitri-cem. ad hunc pertinet, *fimes, & sitis*. primo autem perconctari oportet, quomodo se habeat ad oblata, dicebat enim Hipp. *bene sperare, & bene se habere ad oblata, esse bonum.* vt medicamenta, & alimenta faciliè assumat. inter-roget de fame, an appetitus ab-latus, à Græcis Asitia, an dimi-nutus Græcè Apositia. an sit auer-

anersio ciborum dicta Anorexia. an vero Appetitus auctus, in quo si cibo plurimo succedit Vomitus, vocatur *fames Canina*. Si verò famescens cibo prohibeatur, & succedat Syncope, dicitur *fames syncopalis*. si fuerit magna fames sine syncope, ac vomitu ab aliquibus dicitur *Bulimos*. sed Galenus videtur *Bulimo* iungere animi deliquium. primo ad Glauco. 14. An appetitus deprauatus dictus *Picca*, omnibus succedens, qui appetant carbones, cretam, calcem, testas, terram, &c. in Mulieribus verò utero gerentibus dicitur *Malacia*, dum aliqua, licet bona, nimis ardentem appetunt.

Interroget, & Medicus, quæ cibaria appetat, quæ odio habeat. nam Hipp. 4. aph. 2. *Non, satietas, non fames, neq; aliud quicquam, quod modum naturæ excedat, bonum*. sic 2. aph. 38. *Parum dete-*

rioribus, aut potus, suavior autem, & melioribus quidem; sed minus suavior est preferendus. præterea 2. aph. citato dixerat. Omnes ferè, qui male se habent, circa initia cupide comedentes, nec quicquam proficientes, ad postremum rursus cibum non appetunt: qui verò circa initia cibum valdè fastidiunt, postea bene appetentes, & in melius evadunt.

An sitiatur, vel non. num sitis sedetur potu, vel aere frigido inspirato, an sit excedens sitis, an os salsum, vel amarum. Num ob catarrhum è capite decidètem, vel ob tussim, aut os plenū spumamine insipido, non sitiatur? an sitiatur per duas, vel tres horas à cibo, vel ieiunus, an noctu bibere appetat?

Ad facultatem Retentricem, ventriculi pertinet Celiaca, & lienterica passio, dum cibi non retenti debito tempore in Ventriculo excernuntur crudi, vel semicru-

miseria. incontinentia autem
 Urinae, faecum, sudor diaphore-
 ticus. intestini, & Uteri prolap-
 sus videntur vitia Retētricis par-
 ticularis partis. Præterea ad Vē-
 triculi retentricem deficientem
 referantur *supinitas*, & *subuersio*.
 ciborum in ventriculo existen-
 tium, ita vt supinitas sit com-
 plexus ciborum imbecillis. Sub-
 uersio verò sit complexus cibo-
 rum deprauatus.

Concoctrix facultas primo exer-
 cetur in Ventriculo. & vel est
 ablata dicta Græce *Apepsia*, vel
 diminuta *Bradipepsia* vel aucta.
 cum assatur cibus, vel denique
 deprauata dicta *Dyapepsia*, & sub
 hanc continent plures auctam
 actionem.

Vnde conetur scire Medicus
 an bene, vel male æger conco-
 xerit cibos assumptos, quod ru-
 stu acido, vel nidoroso, vel pro-
 prio rei assumptæ dignoscet, nec

non ex gravitate, sputatione, flatibus, anxietate, & siti tempore, coctionis. nimio cibo, seu potu assumpto, difficilis coctionis. tandem ex Vomitu, & deiectione eorundem ciborum.

Nec solam coctionem in Vētriculo debet Medicus præscire; sed in omnibus partibus. an Hepar bene concoquat cibum assumptum, & in chyli formam, mutatum, & proinde an generet copiam sanguinis, & si generat sanguinem bonum, vel biliosum, melancolicum, pituitosum, serosum. ut color corporis indicet. ita an Cerebrum bene concoquat suum alimentum, quod ab eius excrementis innotescit. sic de cæteris partibus.

Interrogandus ergo erit patiens. An à cibo assumpto sentiat gravitatem, distensionem in Vētriculo, Thorace, Renibus, Hypocon-

pocondrijs . Num Ructus superueniāt acidi, nidorosi, ciborū assumptorū : pauci, multi, quanto tempore à cibo, vel mane ieiunis . An Rugitus, & flatus in intestinis percipiat .

Præterea *Peditus* sunt diligenter à Medico considerandi; nam non sine misterio, in horū emissionē valida vulgus exclamat . *ad Medici barbam.* quærat ergo, an *Peditus* emittat magnos, paruos; continuos, interruptos, voluntarios, inuoluntarios; graues, acutos; sonoros, mutos; foetidos, non fetidos; siccos, humidos, cum fæcibus alui, vel sine . ex his enim differentijs cognoscet, an facultas expulsiua sit valida, vel debilis, an materia flatus sit humida, sicca, pauca, multa; & an instrumenta per quæ transiens flatus sonum edit, sint magna, parua, obediētia, &c.

Quoad facultatem expultricem inuestigandam. Discipulus noster quærat. An sputet frequenter, & excreare solitus sit multum, parum, & quo tempore, & qua qualitate; an sanguinem excreauerit cum tussi, vel vomitu, vel sine his, aut etiam sine excreatu expulerit sola e g nguius spuitione. petat, an *Nauseam* patiatur, vel passus sit ieiunius à cibo. Nū *Vomitu* assuetus, quando, an ieiunio, vel à cibo successerit, vel initio febris, an vomuerit cibos, pituitam, bilem, vel aliud quid, & quantum.

An *singultibus* vexetur ieiunius, à cibo, parum, multum, an molesti plus, minus, multi, pauci, frequentes, rari.

QVO AD EXCREMENTA.

His cōsideratis discipulus noster se vertat ad Excremēta cōsiderāda. Quorū potissima sūt Alui excrementa, Vrinae, sudores, sputa,

spuma, Menses, sordes aurium,
mucus narium, pituita per os,
lacrime oculorum, lac, semen,
Vngues, pili, & capilli, fonticu-
lorum purgamenta, fistularum.

Docuit Hipp. de victu Acut.
47. Considerandum est, an dum exur-
git, animi deliquium incidat, an bona
spiritus tolerantia ipsum habeat: &
inspicienda alui egestio;num vehemē-
tē nigro colore prodierit, aut pura,
quales sani hominis sunt egestionēs.

Ergo in alui excrementis de-
bemus considerare.

Quantitatem. an multa, vel pau-
ca excretio.

Qualitatem. an Excrementa
humida, liquida, aquosa, sicca,
calida in exitu, & acrida.

Tempus in principio febris, in
fine, in intervallo. sæpe, raro.

Substantiam crassam, tenuem,
viscidam, purulentam, sangui-
neam, biliosam, pituitosam,
Melancholicam.

Colo-

Colorem album, cinereum, viridem, citrinum, pallidum, rubrū, &c. an loturæ carnis similem.

Odorem nullum, fætidam magis, minus, vel ciborum ingestorum, vt Asparagorum, ceparum, brassicæ, alleorum, &c.

Modum voluntariè, inuoluntarie, cum dolore, pruritu, rugitu, flatibus, tenasmo, exitu ani.

Coctionem. an Excrementa bene cocta, vel cruda, cum cibis non concoctis magis, minus.

Admixta. Sanguinem ante fæces, cum fæcibus, post fæces. lūbricos, viuos, mortuos; magnos, paruos, paucos, multos; albos, rubros; pinguedinem, colliquamenta, membranas intestinorum.

Circa Vrinas plurima etiam sunt considerata. ita Hipp. de hum. nat. 3. ait. *Item tot, & talia, veluti sunt flatus, & Vrina, qualis, & quando, & quomodo.*

Sub-

Substantiam crassam, tenuem,
mediocrem, crudam, vt potatur.

Quantitatem. multam, paucam,
nullam, omninoq: suppressam.

Colorem Aqueum, album, la-
cteum, subcitrinum, citrinum,
palearem, pallidum, rubrum, ca-
ruleum, viridem, nigrum.

Odorem, & quidem bonæ co-
ctionis violaceus, vel ireos ex-
tat. an nullus, vel fetidus, ma-
gis, minus, & rerum ingestarum,
veluti Ceparum, Asparagorum,
Brassicæ, &c.

Saporem. Si quis casu degu-
starit.

Modum sine fastidio, sine dolo-
re, vel cum dolore, ardore, pru-
ritu, per stillicidium, intercep-
tione; amplo canali, angusto, ob
carunculas, tumorem, viscidita-
tes, lapidem, sanguinis gramum,
flatus, inuoluntarie, cum alui
fecibus.

Tempus. sæpe, raro, post som-
num

num, in somno, in principio accessionis.

Effectus. An cito, vel tarde, corrumpatur, an cito maculet vitrum. an crassa fiat tenuis, remaneat crassa, & è contra tenuis crassescat, vel remaneat.

Similitudinem, veluti lixiuium, urinis iumentorum, lacti, Oleo, Aquæ.

Contenta. Hipostasim sparsam, coronatam, unitam, album, leuè, & æqualem, suspensum, & nubesculam. Arenulas, lapillos, fursus, pus, sanguinem concretum, pituitam viscidam in fundo, capillos, vermiculos, pinguedinem innatantem, pelliculā concretā.

Circulum in summo album, rubrum, purpureum, ceruleum, nigrum.

Spumam. crassis, vel tenuibus ampullis, paucam multam, perdurantem, cito solubilem. diuersorum colorum.

Specularem, vt recipiat imaginem inspicientis.

Sed caueatis discipuli ne decipiamini à mulierculis ostendentibus vrinas alienas, vinum, acetum, aquas tinctas, &c.

Chimici destillant Vrinas, vt cognoscant internam essentiam huius excrementi, ita Paracelsus lib. de Anatomia Viuorum docet fingere vitrum ad altitudinem hominis, vbi ponit vrinam destillandam, quam prius lancea ponderat, & multa obseruat, quarum aliqua probat, aliqua improbat Libanius syntag. Arcan. lib. 6. part. 2. in fine.

Nos modum inspiciendi Vrinas potuissimus tradere, sed breuitati consulimus.

Sudores à Medico debent plurimi fieri si quidem in tempore debet adnotare, an in principio Morbi, vel Accessionum, an vero in declinatione apparuerint, vel

66 De Visitat. Aegrot.
vel medio tempore. in Syncope, à cibo, ieiunis, in somno, vigilia. rari, frequentes.

Qua die. nam Hip. 4. Aph. 36. Sudores febricitanti si inceperint, boni & tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & vndecimo, & quartodecimo, & septimodecimo, & vigesimo, & 27. & 30. hi enim sudores iudicant morbos, qui verò non ita fiunt, laborem significant, & morbi longitudinem, & recidiuam. sic primo Aph. 12. Sudores ponuntur inter mox apparentia, quæ bonam, vel malam crifim, breuem, vel longum, fore morbum ostendunt. sic considerandum: an intermissis diebus, vel continuis.

Locum. in capite, collo tantum, in pectore, Ventriculo, per totum corpus, & 4. aph. 38. Vbi sudor in corpore inest, ibi morbum esse, significat, & lib. prog. nu. 5. boni quoque sunt, qui per totum corpus fientes hominem facilius ferre morbum faciunt, qui

Synco. qui verò nihil horum faciunt, incom-
o, vigi modi sunt.

Quantitatem. an multi, vel pau-
h. 36. ci, vti primo prædic. nu. 6. Su-
t, boni dor multus cum febris acutis fiens,
mo, & malus.

Substantiam. an tenuis, crassius,
cino, viscidus.

Qualitatem. vt an Calidus, vel
o, & frigidus, vt lib. prog. nu. 5. Pessi-
dicant mei sunt frigidi, tantum circa caput, &
labo- faciem fientes, & circa cervicem: hi
tudi- enim cum acuta quidem febre mortem
Aph. præsignificant cum mitiore verò lon-
nox gitudinem morbi. quod repetit 4.
na- aph. 37. Sudor fætidus malus.

Colorem. in linteis sudore im-
lie- butis an citrinus, rubeus, palli-
tū, dus, obscurus, & in subucula,
mū ac linteis exiccatis, an facile, vel
in difficile eluibilis.

Modum cum anxietate, delirio,
q: sine fastidio, cum conferentia,
o- vt lib. prog. nu. 5. Sudores, qui cū
guttis sunt, & euaporant, boni sunt.

& 5.

& 5. aphorismo 83. Sudores in diebus indicatorijs fientes vehementes, & veloces periculosi sunt, qui expelluntur ex fronte, & velut guttae, & aque salientes, & frigidi valde, ac multi, necesse est enim talem sudorem prodire cum violentia, & doloris excessu, ac expressione diuturna. tandem 4. aph. 41. inquit Hipp. Sudor multus ex somno, citra manifestam causam oboriens, corpus multo alimēto uti significat. Si verò cibum non capienti hoc fiat. significat, quod evacuatione opus habet.

Sunt etiam alia excrementa consideranda. ut Oculorum lacrimæ, & Sordes aurium, mucus narium, quorum supra meminimus.

Et quoniam Ungues, & capilli inter Excrementa reponuntur, ea hic collocabimus.

Inspiciat ergo Medicus Ungues Aegrotantis, & primo.

Quantitatē an magni, vel parvi.

Figur-

Figuram. an recti, vel incurui. Nani *Ungues adunci.* ex Gal. 1. de loc. aff. Tabidorum iudiciū sunt. & Hipp. 2. prog. com. 66. in purulentis *ungues manuum curuos.* docuit. Gal. in com. reddit rationē. quia firmans eos virinq: caro consumitur.

Colorem. unde Hipp. lib. 1. prænot. Si *Ungues,* & *digiti supra gravitatem lividi fiant,* mortem ē vestigio expecta. Ita etiam considerantur Maculae albae in unguibus, eorū rubedo, vel color plumbeus in principijs febrium.

Capillorum, & pilorum observatio maximi etiam est facienda ex his enim temperamētum totius, & partium quarundam præscimus.

Quantitas, an pauci, multi, rari, densi, crassi, tēues, longi, breves, decidui, an firmi. nam Tabidis, & Gallica lue affectis decidunt. alopeciae, & Ophiassi a pravis

uis humoribus, eos indicant. Quantitas autem indicat temperamentum calidum, vel frigidū. humidum, vel siccum. sic barba mulieribus gignitur, quādo mēstrua deficiunt 6. Epid. sect. 8. & 5. aph. 11. *Iis, qui Tabe infestantur, si capilli à capite defluunt lethale.* imberbes homines etiam animaduersione digni: an vt Eunuchi.

Qualitas. Color albus, niger, flauus, rubens. alias qualitates humorum denotant, an cito caluus, vel canus.

Simul etiam scire conuenit an pediculos vulgares, vel feros dictos gignant. in palpebris, in pube, sub axillis.

CIRCA QUALITATES

Mutatas.

TAndem deueniendum est ad considerandas *Qualitates*
alte-

alteratas, quæ sunt penes Colo-
rem, Odorem, Sonum, Saporē,
& Tactum.

Colorem cutis an albus, cine-
reus, citrinus, Viridis, niger. an
appareant in cute Maculæ albæ
vitiliginēs. papulæ rubræ. peticu-
læ rubræ, virides, purpureæ, ci-
trina, nigra. *Lingua*, albida, rubra,
nigra, cinerea. an *fauces* inflam-
matae, rubicundæ. *gurgulio* pen-
dens. *Gingivæ*, albæ, rubræ, excar-
næ, *Denses nigri*. mucosi. *Nasus*
rubicundus. & *Genæ* purpureæ.

Odor etiam adnotandus, fætidus
præter solitum, pedum, axillarū,
Oris, Narium, Aurium, fætidus
sudor, vrina, excreatio, alui fæ-
ces, menses, purgamenta caute-
rij. Hipp. de Hum. nu. 3. ait. Si-
gna hæc Odores corporis, oris, secessus,
auris, flatus, vrina, ulceris, sudoris,
sputi, Nasi.

Sonitus, & rugitus in intestinis,
in palpitatione cordis, percussio
ventre

ventre in Tympanite, sibilus aurium. stertor in dormiēdo. sibilus in emungēdis naribus. Bombus in deglutiendo potu, ac si descendat in Vacuum. Sonitus aquæ in Ventriculo dum se mouet in latus. Sonitus in Thora-
ce Empicorum.

Sapor Excrementorum non debet degustari, tamen aliquando incidenter Vrina, & lacrima in os decidunt, sudor os ingreditur, os amarum, salum, dulce percipitur. etiam saporem sordium Auriū considerauit Hippocrates scribens. 6. Epid. sec. 5. *Hominibus sordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara verò non.* Sputi dulcis, amari, salsi meminit Hipp.

Tactus iudicat mollia, & dura, calida, frigida; humida, sicca; asperum, & lene. vnde tangendum abdomen, & partes Thoracis, & extrema; sic cutem tēgen-

do perpendemus, an mollis, calida, sicca, aspera.

FACULTAS

Generatrix.

VLtimo restāt consideranda membra facultatis generatricis. Testes, Vterus.

Vt sciat temperamentum, & affectus *Testium*, & partiū genitalium in Viris. sciscitari debet. an appetat, vel non appetat coitum.

Num eo saepe, vel raro vtatur. cum conferentia, vel non.

An eo recenter vsus fuerit, nec ne. quod confert scire. ante phlebotomiam, & medicamentum purgans.

An gonorrhæam patiat, vel passus sit. an caruncula in virga laboret.

An plurimum, vel parum seminis emittat, an crassum, vel

D tenue

tenuē, & si quādo sanguineum.

An Cito, vel tarde semen in Coitu emittat; magna, vel pauca delectatione.

An semen acre, mordax sentiatur. an sæpe, vel in somno pollutionem patiatur.

An testes calidi, vel frigidi actu, vel similibus oblectentur qualitatibus. Magni, parui, tumidi testes. An pendeant, vel sint retracti, aut conuulsi. & hæc ac similia partibus genitalibus affectis inquirere debet, alias non.

Pariter circa Vterum speculari debet per Obstetricem, an actu calidus sentiatur. an tumeat collum, an sit distortum, vel promineat aliqua pars.

An humidus, vel siccus Vterus, an fluor aliquis albus, citrinus, viscidus, tenuis, &c.

An coitum appetat, semen quale emittat, an pruritus sentiat,

tiat, ac flatus in vtero, & hæc inuestigare debet, quando ægro-
tans quæritur de morbis harum
partium.

De *Menstruis*. an tempore con-
sueti appareant, intermiserint
ne per mensem vnum, duos, tres,
vel plures, & an ratione prægnā-
tiæ, vel lactis, aut ob timorem,
vel merorem aliquem, aut aliam
causam externam.

An *anticipent*, vel *postponant*.

Qua *Lune* quadratura, an in
principio, vel fine, aut medio
tempore accedant.

Quantitas. multa, pauca, im-
mo etiam prægnantiæ, vel lactis
tempore.

Qualitas. menses crassi, visci-
di, aquosi, sanguinei puri. Un-
de color vel sanguineus floridus,
albus, citrinus, pallidus, niger, &
docuit Hipp. ex linteis sanguine
menstruo infectis, & siccatis, de-
inde aqua lotis, per maculas re-

litas menstruorum qualitates
cognoscere.

An Odor foetidus, & vel magis, vel minus.

Modum etiam an soleant perdurare vnam, duas, vel plures dies. an continue, vel interpolate; cum dolore, vel sine.

His omnibus rite perspectis, horum scientia, Morbum, eiusque subiectum internaſque causas perfecte dignoscet. nam causas procatarticas, & causas necessario, & non necessario corpori occurrentes, ex præteritorum percontatione venabitur.

Ita bene instructus Medicus se ad ægrotū, vel affidentes vergēs Hilari vultu hortabitur egrotātem, & adstantes ad bene sperandum, Dei gratia morbum fore leuem, & sanitatem in propinquo, quæ vt à Deo impetrari possit ope Medicamentorum ad ipsum primo erit confugiendū
per

per Confessionem commissorum
errorum venia petita, & hæc ex
officio præstare debet quilibet
Medicus sub pæna excommu-
nicationis, ex Bulla Pij Quinti
Pontificis. facta confessione,
quando opus fuerit, assumere
SS. Eucharistiam, & extremam Un-
ctionem, admoneat.

CIRCA PROGNOSTICVM.

His præstitis circa Partem
PROGNOSTICAM.
caute se gerere debet. licet enim
dicat Hipp. quod Medicus recte
prognosticans Deo similis iudi-
cetur. tamen iudicium difficile,
& fallax. Scribit autem Diuinus
Senex. initio Prognosticorum.
*Medicum prænotionem adhibere, opti-
mum esse mihi videtur. Prænoscens
enim, & prædicens apud ægrotos, &
presentia, & præterita, & futura, &
quæ ipsi ægroti relinquunt, exponens,*

fidem utiq; fecerit, quod aegrotorum
res magis cognoscat, quare audebunt
homines se ipsos Medico committere.
Verum sine errore praedicere
admodum arduum est. & si sex-
centa prognostica optimè fece-
rit, vnum falsum ea omnia delet.
Hinc Rasis in Aphorismis ait.
*Dubitabilis est Doctor, qui iudicat fa-
cile.* & postea subdit. *In aegritudi-
nibus, non facile proferas Iudiciū.* sed
clarius docuit Arnaldus libello
de cautelis Medicorum inquiēs.

*Nota, quod Medicus debet esse in
cognoscendo studiosus, in praecipiendo
cautus, & ordinatus; in respondendo
circumspectus, & prouidus: in progno-
sticando ambiguus, in promittendo
iustus, & non promittat sanitatem,
quia tūc extirparet diuinum officium,
& facit Deo iniuriam: sed promittat
fidelitatem, & diligentiam, sit in vi-
sitando discretus, & diligēs, in sermone
modestus, in affectione beneuolus. ita-
que ambiguus sit in prognosti-
cando,*

cando, & quidem Hipp. 2. Aph.
19. *Acentorum morborum*, inquit,
non omnino sunt certæ pronuntiationes, aut salutis, aut Mortis. quia in
his dicebat Galenus in comm.
contingit aliquando Medicum
optimum aberrare, ideo recte
Rasis. in Aphorismis suis. inquit.
Logici, & qui ex ingenio proprio vo-
lunt iudicare, & iuvenes, qui res non
sunt experti, inspectores existunt. igitur
valde cauti estote in progno-
sticando Euentum Morbi, Tē-
pus, & Modum euentus ita dia-
bolus in Idolis responsa, & Ora-
cula præbens valdè cautus erat,
& ideo ambiguus. *ibis, redibis nō*
moriæris in bello. virgula autem
ante, vel post particulā non am-
biguitatem delere poterat.

Sunt, qui se fingunt Astrolo-
gos, Geomantes, Phisionomi-
cos, Chiromanticos, Onoman-
ticos, Metoscopicos, & alijs mo-
dis futurorum diuinatores, vt fi-

duciam ægrotorum capiant (ni-
potius dixeris pecuniã) sed vos
puri estote Medici, minimè au-
tem deceptores.

Dicat ergo semper Medicus
Astantibus Morbum esse maxi-
mè considerationis, & difficul-
tatis (licet primo appareat levis,
quia aliquando Serpens latet in
herba) & remedia cum multa
diligentia esse adhibenda. si er-
go dixerit morbum per se, esse
quidem magnum, & ab alijs cu-
ratu difficilem, tamen sua dili-
gentia, & ægri obedientia se-
spesare ipsum esse sanandum.
ita si æger recuperabit sanitatem
diligentiæ, & scientiæ Medici
tribuetur; Si verò Mors acces-
serit, iam Medicum eam præui-
disse ob morbi atrocitatem, vi-
debitur, si verò Medicus dixerit
Morbū esse leuem (qui sit ma-
gnus) si sanabitur, nil laudis ac-
quiret, quia morbus, vt dixerat,
erat

erat leuis. si moriatur æger culpa erit Medici, quod nō cognouerit Morbum, nec rectè prædixerit, & suo errore obiisse, quod si in extremis fuerit æger, ne Medicus incidat in Mortuum, & irrideatur. mittat famulum, vel discipulum ad sciendum, an æger uiuat, quod si inscieniter incidarit in defunctum. alacriter dicat se iam præsciuisse, sed velle scire qua hora mortuus fuerit, & equidem testor me obseruasse, iuuenes faciles in prognosticando. Senes verò doctos difficillimos, & maxime ambiguos, & vninersales. vos igitur me intellexistis.

CIRCA CVRATIONEM.

Modo accedendum ad curationem, & primo considerare debetis, vt ego in consultandi Methodo docui om-

nes Medici intentiones dirigendas esse in Corpore exinanito, ad ipsum replendum. in corpore autem repleto ad exinanendum. Et remedia debent esse, vel *Reuellentia*, vel *Derivantia*, vel *intercipientia*, vel *Repellentia*, vel *Euacuantiā*, vel deniq: *Alterantia*, aut primis qualitatibus, aut secundis. aut à proprietate, nempe *Alexipharmaca*.

REVULSIO.

Porrò si *Reuellendi* indicatio sese nobis offert, vt huic satisfaciatis debetis remedia petere ex fonte chirurgico, pharmaceutico, & Topico, & in memoriā reuocare omnia reuellendi facultatem habentia. sed consideretis à qua parte sit reuellendum. & alia, quæ docui libro de Methodo consultandi.

Siquidem *Reuellētia* chirurgica

gica (à Capite V.G.) possunt esse *Phlebotomia* e pedibus, e poplite, e brachijs, e manu, e fronte, post aures.

Hirudines Hemorroidibus, Naribus, temporibus, post aures, toti corpori.

Cucurbitulae Sincipiti. Occipitio, Nuchæ, spatulis, Hepati, Ventriculo, Lieni, Pubi, Pectori, cruribus, toti corpori.

Scarificatio crurum.

Cauterium Nuchæ, Sincipiti, post aures, brachijs, coxis, cruribus.

Setaceum Collo, auribus.

Frictiones. spatularum, Dorsi, Brachiorum, Manuum, Crurū, & pedum, faciei, digiti anularis.

Ligaturæ fortes articulorum, præputij.

Pectinatio. Capillorum verticis eleuatio, ac pilorum euulsio, & similia.

Ex parte pharmaceutica ad re-

uellendum (à capite V. G.) opportuna erunt. *Nasipurgia, Masticatoria, Vomitus, Saluatio, alui purgatio. clysteres, balani, Hemagoga, Diuretica, Sudorifica.*

Ex Topicis proponuntur. *Synapismi, Vesicatoria* Temporibus, Spatulis, Brachijs, Carpo, Coxæ, cruribus, ad Malleoles, pedibus, post aures, nuchæ, futuræ coronali, eligendo, quod magis præstat in eo casu.

Acria medicamēta ad pulsus, vel palmas manuum, ad plantas pedum, artubus. retro aures, spatulis.

Odorata ad Vterum.

Frigida infusa faciei, capiti, dorso, genitalibus.

Balnea pedum, manus, totius.

DERIVATIO.

SI verò deriuandam esse materiam vobis visū fuerit, confide-

fiderato loco mittente, & parte affecta eadem methodo procedendum erit medicamentorum capita desumendo ex chirurgia, pharmacia, & externis.

Vnde deriuari à capite V. G. poterit per *phlebotomiam* in fröte, sub lingua.

Hirudinibus Naribus, post aures, toti Caluariæ.

Arteriotomia temporum, post aures.

Cucurbitulis Nuchæ, Occipitio, Sincipiti, Temporib. Venis iugularibus.

Canterio ad Nucham, ad suturam coronalem.

Setaceo Collo.

Synapismo capiti.

Vesicatorio suturæ coronali temporibus. Ceruici, scapulis.

Perforatione Auriculæ.

Offis deteetione.

Deriuamus Pharmaceuticis. inunctione Palati.

Sputatione ex Mercurio.
Errinis. sternutatorijs, Masti-
catorijs, Gargarismatibus.
Deriuantia Topica erunt la-
crimalia, Auripurgia.

INTERCEPTIO.

S*I Interceptione materiae fluen-*
tis opus videbitur; eadem
methodo quæret remedia.

Ex chirurgicis eligatur Cucur-
bitula Hepati, lieni.

Ligatura vasorum.

Vstio in Auricula.

Arteriotomia, & Angiologia
Temporum.

Fascia Hipocondrijs.

Ex Pharmaceuticis. Vtui esse
poterunt Narcotica. Syrupi, electua-
ria, Pilula.

Ex Topicis Agglutinatoria.

Refrigeratio. Colli, & dorsi.

Adstringentia, & Refrigerantia
Hepar.

EVA.

EVACUATIO.

CUm vero indicatio euacuā-
di considerabitur, si mor-
bus egere Euacuatione iudica-
bitur, perpendendum erit quid,
quantum, quando, quomodo,
& vbi sit euacuandum, & pro
forma euacuationis deligēdum
erit Euacuans Remedium, præ-
dicta Methodo eligendo aptius.
ideo aduertat, an conueniat.

*Ex Chirurgia. Vene sectio cepha-
licæ brachij, vel manus eius de-
fectu.*

*sectio Vene sub lingua, e labijs,
Sincipitis, Occipitis, Frontis, an-
gularum oculorum, in tempo-
ribus, post aures, venarum iu-
gularium.*

*Hirudines toti capiti, tempo-
ribus, naribus.*

Cucurbitula Occipitio.

Scarificatio Caluariæ.

sectio

sectio cruciformis Sincipitis.

Periseiphismos.

Hipospathismus. frontis exco-
riatio.

Hidrocephalica sectio.

Perforatio Sincipitis. Caluarie
ad secundam laminam.

Synapismi, Vesicatoria capiti.

Cantherium in sincipite, in Tē-
poribus.

Vstiones in Elephanticis.

Rasura capillorum.

Frictiones capitis. pestinatio.

*Hipocaustum, & Galea ferrea igni-
ta capiti admota.*

Euacuantia Pharmaceutica
poterunt esse.

Dieta. tenuissima.

Vomitus per Medicamenta de-
bilia, mediocria, fortia.

Alui deiectio. per Medicamen-
ta abluentia, detergentia, lenien-
tia, lubricantia, comprimentia,
attrahentia. in forma liquida, vt
syrupi, decocta, iulapia, &c. vel
solida

solida, pulueres, Electuaria, pil-
lulæ, & vel à pharmacopæis, vel
à chemicis præparata.

*Errhina, sternutatoria. Apophleg-
matismi.*

Clysteres, balani.

Sudorifica.

Diuretica.

Euacuantia Topica erunt.

Fomenta resoluentia.

Pulmo Pecoris calēs imposit°.

Animalia dissecta, vt Catulus,

Capo, Palumbus.

Inuntio Palati.

Fumus Tabacci.

R E P V L S I O.

Quandoq: in Morbis requi-
runtur *Repellentia*. quæ si erunt
indicata, eadem Methodo erunt
inuestiganda.

Ex Chirurgicis eligemus. *Plū-
bum superligatum.*

Fascia repulsiua.

Ex pharmaceuticis internis. *Po-
tio frigida.*

Gar-

90 De Viscat. Aegrot.

Gargarismata frigida, repellentia.

Attractio per nares *Aque* frigidae, *succi plantaginis*, &c.

Fetida ad nares in *Histericis*.

Ex Topicis, *Epithema frontis*.

Oxirrhodinum.

Embroca frigidum. *Lotio capitis*.

Aqua frigida aspersa faciei. capiti.

Caluaria Peponis raso capiti imposita.

ALTERATIO.

DEmum ad *Alterantia* devenietis, determinata prius indicatione, quid alterandum, quando, ubi, quantum, modus tandem erit unus, vel alter ex his, quę predicta Methodo, facilius, citius, & tutius agere visū fuerit.

Ex Chirurgicis. *Frictiones* calefaciunt.

Ambulatio, & *Cursus* calefaciunt corpus.

Pecti-

Pectinatio, & *fricatio* capillo-
rum, & *faciei* calefaciunt.

Gestatio Violenta calefacit.

Motus in sede suspensa calefacit
caput.

Asseres Cupressi calefacti, capiti
admoti, calefaciunt.

Sessio in pellibus alterat.

Rana dissecta capiti imposita
refrigerat.

Alterantia Pharmaceutica varijs
formis exhibentur. & erunt vel

Aquæ destillatæ, *Termiales*.

Infusiones.

Aqua Caponum, *testudinum*,
& cæt.

Iura alterata. *Ius galli*.

Decoctiones *Chinæ*, *falsæ*, *ligni-*
sancti, &c.

Apozemata. *Syrupi*, *Zulapia*.

Lac. *serum*.

Vinum Medicatum.

Claretum Hippocraticum.

Ablutio oris *Posca*, *Aqua Hor-*
dei.

Emulsio seminum.

Ptisana. Cremor Hordei.

Aq. Vita simplex, composita.

Elixir Vita.

Spiritus Vitrioli, salis, sulphuris.

*Olea destillata simplicium,
gummarum, seminum, lignorum.*

Electuaria ante cibum, post cibum.

Conserua rosarum, violarum, &c.

Condita pro mane, post cibum.

Tabellae, rotulae.

Manus christi simplices, perlati.

Morsuli.

Boli.

Ore mandenda simplicia, composita.

Eclegma, lohoc, & lambitina.

Trochisci.

Tragea. seu buccella panis madida liquore, & asperso puluere medicato.

Sal Medicatus.

Pulueres cum cibus. post cibos.

Cly-

Clysteres astringētes, narcotici.

Balani. *Metanchita*. *Pessaria*.

Quæ attendendum an debeāt
esse, simpliciter alterantia pri-
mis, vel secundis qualitatibus.
An *Alexipharmaca*, & *Bezoar-*
tica, quæ iisdem modis, ac præ-
parationibus propinantur. vt
sunt.

Lapis Bezoar *Oriente*, *Occi-*
dentale.

Contraherba in puluerem, in iu-
lapium reducta.

Margaritarum puluis, essentia,
sal, iulapium.

Coralliorū puluis, tinctura, ma-
gisterium, sal, Syrupus.

Aq. Scorzonere, *Galegæ*, *Pim-*
pinellæ, *Scordij*, *cicerbitæ*, &c.

Aqua Theriacalis *Salij*.

Aquæ alexipharmacę aliorū.

Aqua aurata.

Acetum Theriacale.

Iuleb Gemmatum.

Aurum

Aurum potabile.

Olea . corticum Citri, cinamo-
mi, cariophyllorū, &c. Zedoaria.

Succini.

Oleum contra Venena Magni du-
cis.

Elixir pestilentielle Grollij.

Sulphuris flores, Balsamum,
spiritus.

Extracta ex simplicibus.

Tincturae, Magisteria, Balsama
chimica.

Topica Verò alterantia mul-
tiplices habent formas.

Fomenta . cum spongijs, pannis
madidis.

Lotiones capitis, faciei, pedum
ad somnum.

Embroca capiti . Aquis, deco-
ctis, Oleis, Aquis Thermalibus.

Epithemata fronti.

Aqua, vel vapor decocti Na-
ribus trahendus.

Aqua ardens capiti infusa, &
accensa.

~~Altera~~

Sacchuli

Sacculi ex herbis pro fomentis humidis ex vino, aqua.

Sacculi ex medicamentis pro fomento sicco, ex milio, furfure, &c.

Cucupha ex aromatibus.

Vesica decocto plena capiti imposita.

Emplastrum.

Cataplasma. capiti, pulsibus, temporibus.

Dropax.

Ceratum Capitale.

Caro applicata.

Animalia disiecta.

Tapsie radix imposita.

Fotus ex Oleo.

Inunctiones. Capitis, temporum, frontis, Nuchæ, Dorsi.

Suffumigia ad os, Nares, aures, ad cucupham; pro cubiculo.

AMULETA.

DEniq; Amuleta consideret an conueniant.

Appensa

Appensa collo, vt Corallia, succinum, semen Peoniae, lignum Visci Quercini, laqueus Vipere suffocata.

Imponenda digito. anuli cum Adamante, Ametisto, & alijs lapidibus pretiosis. cum Ungula Alcis.

Appēdenda pectori, lapis Hyematites, Diasprum.

Et hæc apposui pro exemplo in morbis capitis reuellend. deriuand. euacuandis, &c. alia autem sunt Reuellentia, deriuantia, &c. in affectib. pectoris, alia in morbis lienis, intestinorum, Vteri, &c. quæ diligens discipulus ad hanc regulam, & formam, addat hic, ex nostro libro de Methodo consultandi, vbi hæc omnia latissime explicantur.

His instructus Discipulus non poterit diuersa Medicamenta agro proponere, & ea disponere recto ordine.

Diæta

D I A E T A.

Restat, vt consideret victus rationem, quæ versatur circa sex res nō naturales dictas.

Primo consideret *Aerem* vniuersalem loci, & Ciuitatis, secundo Domus, tertio Cubilis, & positum lecti, ne in parte nimis calida, vel frigida, vel humida, vel ventosa. Corrigere conetur vicia aeris, si mutari nequit. igne appposito: vel contra fontanis fectis, aspersione aquæ odoratæ, Aceti, herbarum, & florum, conuenientium. suffumigijs, & odoramentis aptis.

Circa Motum, & Quietem. Quandoq; oportet agro imperare, vt Domi, vel in lecto se contineat, & quiescat ab omni motu: in disentericis, ac Diarrhæis, cum febre, & virium imbecillitate iubemus ægrotantibus, ne è lecto

E

fur-

surgant; sed deiciant, vel in vasis planis, vel in linteis, vel lecto perforato.

Quandoq; moueri, ac exerceri oportet; antiqui deambulare, ac currere quoque imperabant. Nos lecto pensili, & gestationibus utimur. Timidos ē lecto expellere iubebat Hipp.

De Somno, & Vigilia curam habeat noster Discipulus: ideo si fuerit insomnis, exhibere poterit in fine cenæ lactucam decoctam, vel coclear seminum papaueris albi conditorum, vel per horam post cœnam Requiem Nicolai, aut Philonium R. aut Pillulas de Cinoglossa, Syrupū de papauere, Diacodium, Laudanū Paracelsi, Nepente Quercetani, Aquam lactucæ, &c.

Repletio, & Inanitio excrementorum in primis vijs summe vexant ægrotantes, ideo medicus attentus esse debet, an æger quotidie

tidie excrementa deijciat, nec ne & opem ei ferat Clysteribus, balanis, & alijs medicamentis ano inditis ad proritandam intestinorum facultatem expultricē.

Animi verò *Accidentia*, quia plurimum alterare possunt corpora humana. ideo Medicus præcauere debet, ne Ministri errent, iram, Merorem, vel metum ægrotanti afferendo, quia Spiritus commouent, alterant, & resoluunt.

Omnium verò maxime attendenda est Viçtus, & Alimentorū ratio. Medicus ergo debet diligenter quotidie præscribere formam alimentorum, an debeat esse cibus, vel sorbitio, vel potus, & nos in Aphorismorum tractatu docuimus ex Hippoc. *Cibos* conuenire sanis, vel conualescentibus, vel etiam in morbis longis. in Acutis verò *Sorbitiones*, in Acutissimis solū *potum*.

Alimentū potabile pro Acutissimis morbis apud Hipp. & Galenum erat decoctum hordei Mulla.

Oximel dilutum.

Apud nos erit Ius carniū Galinae, Vituli, Veruecis, Caponis, Perdici, Fasiani, Colūbi, Testudinum.

Ius consumatum vulgare addita pauca aqua.

Ius consumptam sine aqua in B. M.

Ius pulli crudi contusi alteratum Herbis.

Ius cum Vitello Oui.

Ptisana Hordei, & Cremor.

Succus Carnium, vel pullo- rum, perdicum assatorum torculari expressus.

Gelatina ex iure Pedum, & Capiti Vituli, Veruecis, &c.

Lac, Belluarum, vel muliebre etiam è mamilla sumptum.

Emulsio sem. Melonum.

Aqua

Aqua destillata caponum,
Testudinum, &c.

Aqua in qua medulla panis
fuerit infusa, & expressa.

Inter *sorbitiones* tota ptisana,
non collata, & Alica reponebā-
tur Antiquitus.

Hipp. de Affect. nu. 38. Sorbi-
tiones autem in morbis omni-
bus dato, aut Ptisanam, aut Mi-
lium, aut farinam, aut Alicam,
& quæcunq: ex his dederis, ad
secessum tenuia dato, & magis
percocta, & dulciora potius, quā
falsiora, aut calidiora. Quæ ve-
rò ad robur, aut refocillationem,
crassiora, pinguiora, & moderate
cocta. & supra nu. 13. in feb.
acuta. *Sorbitiones, ex Milio, aut fa-
rina.*

Nos utemur Pane contuso, in
pulverem, & in iure cocto.

Vel medulla panis in iure co-
cta.

Vel cum lacte Amigd.

Frustulis panis ex iure.

Vel pane contrito cum ouis misto, & granulatum in iure cocto.

Vel in formam pastæ reddito, ex Aqua rosacea, ac formatis paruis pastillis, & in iure coctis.

Frustulis panis infusis in iure incoctis ouis dissipatis, & succo limonum, seu agresta.

Iusculis incoctis herbis, Borragine, Scariola, lactuca, cucurbita.

Contuso Carnium pullorum, Gallinarum, Perdicum, Fasianorum, Columbarum liquidiore.

Contuso carniū, cum saccharo. Aqua rosacea, farina Orizæ solido, in formam albi.

Carnibus item contusis, & cū Saccharo, & amigdalibus contusis, vel seminibus frigidis in pastillos redactis. seu magdaleonibus ex iure.

Nebulis ex carne pulli contusa

tusa, & saccharo.

Hysitio Romanico à Platina dicto ex Medulla Panis albi, & Vitello oui in paruos vermiculos efformato ex iure cocto.

Hysitio ex medulla panis, & carne Galline cocta eodem modo facto, & ex carni iure cocto.

Hysitio ex medulla panis, carne confusa, & vitello oui, & saccharo.

Pane Hispanico ex Vino diluto.

Oriza ex iure biscocta.

Gelatina Caponis exenterati, collo pedibus, alis, & pelle reiectis. infunde in Vino maluatico. q.s. decoq. quoad caro iusculum fiat coletur per petiam, & pinguedo separetur. & ad vnc. vj

Adde farine Amil. vnc. ij. Sacchari.

Aq. rosarum an vnc. iij.

Moschi. g. j. misce.

Angli, teste Brudo hoc victu

E 4 à prin-

à principio vsq: ad Vigorem,
Morbi, in plurib. affectibus vt
solent. Recipiunt pullum cras-
sum heri mactatum. cum Hor-
deo præparato, prunis, passulis,
buglossa, borragine, endiuia,
violis, & huiusmodi herbis, co-
quunt, donec ius spissum red-
datur.

Lusitani cibos parant ex cu-
cubitis, spinacibus, lactucis,
portulacæ virgulis, citruli medul-
la cum aceto, agresta, succo
berber. citri, &c. quibus obstat
Brudus.

Brudus autem accipit aquam
Hordei, & decocta acetosa, ac
Politrice. dissoluit micam panis
per horam in aqua Endiuiaë in-
fusam. Coquit ad lentum ignē
cumq: permixta fuerint, infun-
dit syrupi acetosi acrioris, quan-
tum gustui placeat, iterum mo-
dicum coquit miscendo. pro
Synocho dat hanc panatellam.

In

In Tertianā continua. ℞. Prunorum acetosorum seminatorum manipulum i. Borriginis. Hepaticæ. an. m. Hordei ex-corticati tātundē pullos paruos, crassos duos. coquantur donec hordeum rumpatur, exprimatur ius, & detur.

Vel ℞. Pullū crassum præparatum. Hordei mandati. man. iij.

Capillo. Veneris, summitatū lupulorum, passularum enucleatarum an. m. j. coquantur simul anteq. remoueas ab igne, adde aceti. q. s. ad gratā aciditatem. cola, & serua, partem bibendam dato. partem cum pane confice in sorbitionem.

In febre pituitosa. ℞. Pullam vnā præparatā. Hordei decorticati, passularum enucleatarum, petroselini. an m. j. timi. p. j. aq. q. s. m. coquantur. ante remotionem ab igne adde capillor. Veneris m. j. tandem aceti

albi ad gratam aciditatem. fac
sorbitionem ex pane.

Vel & Pullam præparatā j. Ci-
cerum aqua endiuia infusorum
per noctē in calido cinere. m. j.
Hordei decorticati. m. iij. passu-
larum enucleatarum, corticum
radicum Cicorij. an m. j. coquā-
tur simul in sine adde. petroseli-
ni. m. semis. & aceti parum. fiat
sorbition. vt supra.

Itaq; Gallinam coquere lice-
bit cum rebus refrigeratib. Hor-
deo, ciceribus. Cucurbita, semi-
nibus Melonum, cucumeris, la-
ctuca. Endiuia, lupulis, Cicorea,
portulaca, soncho, rad. cicorij,
foeniculi, petroselini, Adiāto, ce-
trac. passulis, prunis. acresta. vio-
lis. & expressum ius, vel potetur,
vel in eo panis madescat, vel cō-
tusus coquatur, & si lubet addi-
to ouo,

Brudus Lusitanus ferculis æ-
grotantium sæpe addit acetum.

In

In Tertiania simplici Brudus
præscribit *Panem in frigidantem.* &
ait, Panem album triūm dierū in
in subtiles partes planas diuidi-
to, & in aquam endiuia infun-
dito, acidumq; succum arancij
desuper exprimito, Zuccarum
deinde radito, tantum vt dulcor,
& acetositas manifeste in gusta-
tu sentiantur. Pane in hunc mo-
dum vtatur die trāquillo bis, aut
ter, & in maxima inclinatione
paroxismi ante sorbitionem.

Magna huic cibo vis est in re-
frigerando biliosi humoris acui-
tatem. Ventriculi præterea, & Ie-
cinoris immoderatum ardorem
extinguit. Robur eis addit. Plu-
res in Tertianis liberari iuuenes,
& adultiores ætate hoc cibo vi-
di absq; pharmaco, aut alia po-
tione. dummodo non adsit ali-
qua Obstructio.

Panis lotus Romanorū hoc
modo fit. Panem in plana fru-

stra secatum ad ignem torrefaciunt. infundunt aquam, quam ablata imponunt parum vini, & multum sacchari. alij panem minutim concisum aqua lauant, deinde vinum aspergunt, & Miedam vocant.

Brudus proponit Carduos cum pullo coctos. pro lusitanis.

Idem laudat Lētes Hispanas non Italas coctas cum aqua, petroselino, coriandro viridi, oleo sale, aceto, & modico croci, & vtitur decocto cum pane.

Facit sorbitiones ex iure pedum Vituli, vel ex Capite Arietis.

Vtitur iure Cicerum, lentium.

Hipp. 2. de M. Mul. nu. 2. in fluxibus albis mulierum cum febre. vtitur sorbitionib. ex panico, lenticula, farina horni, ac recentis tritici cocta, alica cocta sorbili, Zea cocta. Ex potionibus verò, polentæ pollen in aqua, & ramenta à panibus de-
rasa

rasa contusa. Et polentæ recer-
tes tenues in aqua madefactæ,
quas etiam insulas delingere,
prodest. sed apud nostros non
sunt in usu.

Et multa alia proponi possunt,
sed tria tantum proponenda sufficiunt
de alimentis. an Aegrotantibus
sebre conueniant Hepata, & te-
stes pullorum, ac Oua.

Hepata pullorum in quibus-
dam Aegris offeruntur. vekiti
facilis digestionis, & summi ali-
menti. ita legitur in libro Gale-
ni spurio. de Dissolutione con-
tinui. Hepata pullorum, & anserum,
& axilla ipsorum sunt temperata, re-
liquum corpus multarum superfluita-
tum. paulo post c. 4. subdit. He-
pata pullorum Anserum, & eorum
axille, & omnium auium pinguium,
& iuuenum, velocius digeruntur, quàm
axille macrarum, & antiquarum, &c.
c. 5. hepata, & interiora generant
chymum bonum, & crassum. sed ip-

se Gal. de succor. bon. & vit. c. 4.
Iecur tamen inquit mali succi nō est.
 Hinc Pifanellus, Caſtor Duran-
 tes, Iecur animalium eſſe opti-
 mi nutrimenti aſſerunt.

Contra tamen Brudus Luſi-
 tanus lib. 3. de Victu feb. c. 8. ſunt,
 inquit, qui aſſa Gallinaceorum He-
 pata poſt ſorbtiones laborantibus fe-
 bre continua exhibent, quod minime
 probo. Nam cibus longum in laboran-
 tium ventriculis immoratur. Quod
 non parua occaſio eſt, ut ob id cor-
 rumpatur. Præterea hepar aſſum in-
 ter cibos exiccantes numerandum eſt,
 quapropter febricitanti non conuenit.
 Cuius argumentum eſt ſitis, quam
 excitat.

Galenus certe 3. de Alim. fac.
 c. 3. Omnium quidem Animalium,
 inquit, Iecur craſſi eſt ſucci, ac ad
 coquendum difficile, tardeq: permeat.
 tamen præſtantiffimum dicit Ie-
 cur animalium, qui ficubus ſa-
 ginati fuerint, quia ſic enadunt ſe
 ipsis

*ipsis meliora. notate verba Gale-
ni, qui non simpliciter, sed com-
paratiue loquitur. & idem est
ac dicere Iecinora sicubus sagi-
natorum esse minus mala, & gu-
stui suauiora, & loquitur in sa-
nis corporibus, & subiungit ver-
ba consideratu digna. Verum mi-
nime consentaneum hominibus vide-
tur, præteritis, quæ natura cæteris
præstant, deteriora consuetari. vnde
miratur Galenus homines præ-
terire optima alimenta, & velle
corrigere praua. Prætera Galen.
lib. de bon. & Vit. succo. c. 4.
scripsit. Inter ea, quæ crassi succi sūt,
iecur quoq. & renes, & testes censen-
tur. iecur tamen mali succi non est.
ecce Galenus asserit Iecur esse
crassi; sed non mali succi, ob id
conueniet, non ægrotantibus;
sed qui crasso succo egent. sic
Galen. seu auctor libri de dissol.
cōt. c. 2. Hepata crassi nutrimē-
ti vocat. & 5. ait generare chy-*

muni bonum, & crassum. & c.
18. generant oppilationem in
hepate, & lapidem in renibus, &
crassum reddunt sanguinem, ac
tarde descendunt Hepata. Pau-
lus Aegineta scripsit. crassum
habere succum, egre concoqui,
lente transmitti. Idem fatentur.
Pisanellus, Durantes, Domini-
cus Romulus Panuntus. Deniq;
Isaac tract. de Dieta. *Hepar*, in-
quit, *omnibus membris animalium*
grossius est, at durius digeritur, san-
guinem tamen generat laudabilem.
Plus verò nutrit carne pinguedinem,
non habente. sed lactentium hepar
ceteris melius. Gallinæ verò melius
est, quam lactentium. hic estote
cauti, dici *melius*. i. minus malum,
quia omne hepar est crassi nu-
trimenti, & quia, quæ generant
crassum succum, in febribus
non conueniunt. Hepata non
conuenient. & si volumus con-
siderare substantiam Hepatis, nil
nisi

nisi sanguis concretus circa Venas inuenietur esse. & de Vſu part. c. 12. dicit Hepatis carnem nil aliud esse, quam sanguinem crassiolem. nōne sanguis est prauū nutrimenti apud omnes auctores? ergo, & Hepar.

Platina lib. 5. de tuenda Valet. Hepar grossos generat humores difficile concoquitur, appetentiam tollit. lactentium Iecinora minus tamen insulubria, putantur. Gallinacea, & Anserina, siue Anatina his iunguntur. Caprarum, & Hircorū iecinora fugito, ne in Epilepsiam incurras.

Testes verò Gallinacei, qui à Mulierculis offeruntur ægrotantibus imbecillioribus, conueniunt re vera sanis, & recenter sponſis, ac libidinosis, nam augent semen, & roborant partes. sibi similes. multum nutriunt. immo *tantum nutrire, quantum ponderant dicuntur* ab Auerroce, Durā-

te. Sed Pisanellus addit granare
 ventriculum, & esse tardæ dige-
 stionis, Galenus certe 2. de cōp.
 med. secund. locos c. 1. ad do-
 lorem capitis ab ebrietate. *Moderate habentibus.* inquit, Gallorum
 testiculi, & alæ exhibentur. & 1.
 Acut. com. 27. ait. *Medici lan-*
guentibus dare consueuerunt, Oua
Gallorum testiculos, alas, iuuenes co-
lumbas. & primo ad Glau. c. 9. ad
 Tertianam exquisitam scripsit.
Testiculi quoque Gallorum, & suum
pedes, & Cerebra conueniunt. sed
 hic Galenus videtur loqui in de-
 clinatione feb. concocta mate-
 ria, in alijs moderate languenti-
 bus, & lib. de bon. & Vitio succ.
 c. 4. dixerat testes esse crassi suc-
 ci. Arnaldus in com. scolæ sa-
 lernitanæ c. 29. Gallorum cum Gal-
 linis non dum coeuntium testes, deper-
 ditas in morbis vires mirifice resti-
 tuunt: quam ob causam heclicis, & ma-
 rasmo laborantibus, morborumque diu-
 turnitate

turnitate macrefactis vtiliter exhibetur. Insuper & semen proficuum sup-
peditant, & Venereas roborant vires.
mihi verò hac vltima de causa,
suspecti sunt in iuuenibus febre
acuta laborantibus. ne flatus pe-
tens partes genitales aliquid in-
conueniens pariat.

Oua licet aliqui vituperet, quæ
prauas condiciones habeant, ta-
men Galenus ad Glauconem in
tertiana exquisita oua, inquit, ad
sorbendum sunt concedenda, & præ-
ferim vitelli eorum; nam hi facilius,
quam pars alba concoquuntur. in sum-
ma sint Oua recentia, forbilia, ex
Gallina cum Gallo coeunte, &
cibis bonis nutrita.

Aretæus de cura Pleurit. Iam
vero, inquit, & Ouorum bonum
succum creantium opportunitas adest.
sed mirifice prosunt Oua nuper à Gal-
lina edita ex igne igne carētia, quippe
à matre caliditas inest, igne quidem
humidior, sed egrotanti familiarior,

vt pote animal ab animali. nam de excellentia Quorum pro ægrotantib. alibi disserui.

Tandem de Alimentis concludendum discipulum nostrū debere egro præscribere Alimētum, eius formam, & modum, quantitatem, tempus sumendi, qua hora, vt subterfugiat accensionem. quoties in die.

Circa potum Aegrotantium non minus attenti esse debetis, quid potandum. quantum, quādo, quoties, quomodo, calidum, frigidum. Quo vase.

Potio autem potest esse aqua cruda, aqua decocta simplex. aqua colata per mortaria lapidea. aqua calibcata, Aurata.

Aqua destillata Cicoreæ, Endiuia, &c.

Oximel dilutum, & melle more Hippocratico.

Decoctum Guaiaci, salsa, cinæ, fustasfras, ligni visci, lentisci, buxi

buxi, Tamaricis.

Infusio ligni lentisei, ligni
nephritici. ligni aloes.

Decoctio hordei. decoctio
pectoralis, ficuum, iuiubarum,
passularum, liquiritiæ.

Decoctio herbarum, Adian-
ti, cetræ, graminis, pentaphylli.
consolidæ.

Aq. commoto Cinnamomo,
santalidis, coriandro, Aniso.

Infusio Rosarum recentium,
Violarum. fragorum. iasmini flo-
rum. fol. & fruc. Cerasorum.
Acid.

Ius pulli parui ex multa a-
qua.

Destillatum caponum.

Aqua cocta addito Iulapio
rosato, Violaceo, Sy. acetoso
simpl. Sy. de Agred. citri. Vino
granatorum. succo limonum, &
saccaro. vel deniq. Vinum al-
bum, rubrum. sorbet. Cuccio-
lata.

Cer-

Ceruisia, Medo, in Regionibus, vbi horum est consuetudo.

Aliqui abutuntur decocto cicerum, qui abusus, vt à vobis vitari possit; sciatis, quod in quadam Ciuitate statim atq; egrotans aliquis paruum dolorem in Thorace per sentit, suspicantur esse Pleuritidē, & illico Muliercule, & Medicastrum quidam aquam, seu ius Cicerum proponunt, ius carniū, & Hordei decoctum exulare iubent. minime autem doloris illius causam, & alia considerata inuestigare conantur. Verum quidem est, quod Mesue trac. de Pleuritide cap. 9. sermonem facit de aqua Cicerum. his verbis. *Dixerunt Antiqui duplicem in Ciceribus proprietatem esse. Ex eis vna est, quæ est expansa in superficie corticum Cicerum, humiditas nitrosa cum caliditate subtili, quæ tollitur sola ebullitione.*

Et est alia proprietas, quæ sedet in toto corpore eorum, & est humiditas dulcis, subtilis, nutritibilis, tamen inflatina. Si verò coxeris libram i. Cicerum conseruantium adhuc nitrositatem suam cum lib. XX. aqua facili decoctione, vsq: dum redeant ad lib. X. tunc erit aqua eorum potus medicinalis, & propriè lauatiuus, & absterfius, & aperitiuus oppilationum, tam præcordiorum, quam nutritiuorum, & viarum vrinæ, frangitiuus lapidum in eis, mundificat viscera, sitim tamen non tollit. Et si vltiorem excipiat coctionem, & cum plurima aqua, vsq: dum acquirat mediocritatem inter tenue, & iunctum, est cibus bonus ægritudinibus phlegmaticis; verum, oportet, vt detur colatus. Ex Ciceribus autem à quibus iam expoliata fuerit nitrositas, fiunt iuscula incitantia venerem, & impinguantia. & hæc Mesue, qui supra dixerat. Et in Pleurisi quidem phlegmatica, danda est

est Aqua Cicerum, aut Aqua Hordei,
& Cicerum cum Melle.

Aduertatis nunc vos Discipuli mei in quanto errore versentur isti Medicaſtri, & quam male diſtent pleuriticos. Non diſtinguunt cauſas pleuriticās, & eodem modo curant Pleuritidē à ſanguine, & bile, ac eam, quę à pituita, vel Melancholia pendet. Proponit Meſues Ius Cicerum calefaciens, & ob nitroſitatem abſtergens ad Pleuritidem Phlegmaticam tantum, quę raro accidit, & iſti ad omnem Pleuritidem, & bilioſam, & pituitoſam adhibent. Nec aduertunt Meſuem ſcripſiſſe. *Pleureſis quedam vera, quedam non vera. Vera materia eſt ſanguis, aut ſanguis cholericus, aut cholera para. Et non vera materia, aut eſt phlegma putrefactum, & inflammatum, & hoc eſt raro, aut melancholia, & hoc eſt rarius.*

rius. Ergo ius Cicerum pleuritidi non veræ à pituita, vt præscribit ipse Mesue, non autem omnibus speciebus, conueniet.

Sic Auicenna in cura Pleuritidis calidæ nullā facit iuris Cicerum mentionem. Sed tandem de pleuritide phlegmatica subdit. *cibentur aqua Ciceris*. itaque Arabes hi duo (non autem Rasis, Hali Abbas, Serapio) vtuntur iure Cicerum in pleuritide tantum phlegmatica, minimè verò in quacunque, quos sequuntur Constantinus in Viatico, Guillelmus Brixienfis Aggregator, Arculanus, Valescus de Tarento, Sauonarola, & Mattheus de Gradi proponentes non solum ius Cicerum; sed etiam ius Caulium, Cæteri omnes cum Hipp. & Galeno in Pleuriticis affectibus solum alimentum ex Hordeo commendant. concedunt Amigdalatum, & carniū iura.

Vnde

Vnde nimis errant isti Medica-
stri.

Videamus modo an Græcis
placeret ius Cicerum in pituito-
sa pleuritide. (nam in biliosa
nemo hominum vnquam pro-
posuit) in primis Cicer legumen
est, sed legumina omnia sunt
flatuosa, & prauī succi. Ita Hipp.
de Vic. Acut. nu. 59. Legumina
omnia, inquit, flatuosa sunt, &
cruda, & cocta, & fricta, & macera-
ta, & viridia. his autem utendum
non est, nisi cum cibus. Vnum quodq:
verò ex ipsis sua peculiaria vitia ha-
bet. Cicer flatum tum crudum, tum
frictum inducit. & 4. in 6. Epid. Ex
leguminum assiduo vsu crurum
impotentia. Dioscorides flatus
parere, licet alium, vrinam, &
menses cieat. Aetius verò cum
Gal. ait. Cicer flatuosum legumen,
ac alimentosum, vètri accomodatum:
Vrinam, ac menses euocat, lac, &
Sperma copiose generat. Huius deco-
ctum

Etum praesertimq: nigri, calculos ren-
num frangit. Simeon Sethi. In-
flationes facere calidum, & humidū
primo ordine; sed rubrum calidius al-
bo, & nigri ius Vesicae morbis, & vl-
ceribus supra cetera legumina officit.
difficulter concoquitur, & superflui-
tates gignit. Galenus etiam saepius
dixit Cicera esse flatulosa.

Et ratio videtur innuere de-
coctum Cicerum facultate ca-
lidorum, & nitrosorum non cō-
uenire in inflammatione Tho-
racis partes, immo prope cor,
cum maxima febre, vexante,
posse solū concedi in morbo pi-
tuitoso, & in alijs affectibus, licet
calidis, sine febre, vt ictericis, ne-
phriticis, libidinosis, &c.

Hippocrates certe 2. de Mor-
bis nu. 43. in Peripneumonia
in qua expuitur crassa salua, in
declinatione ad extergendam
illam materiam crassam, & visci-
dam ait, Leguminis fressi (fabam
inter-

interpretatur Salius.) decoctum sorbeat, adipe multo admixto, si non calor fuerit. si verò fuerit, ne sorbeat. timet igitur caliditatē Fabæ decocti, quæ similem habet Ciceri vim detergendi. sed pro Medicamento, non autem alimento vtitur. Vnde in sententia Græcorum non videtur Pleuriticis præbendum ius cicerum, nisi forte in affectu frigido ad similem materiam detergendam. addamus, quod neq; Arateus, neq; Paulus, Aetius, Alexāder, Actuarius, Gariopontus, neq; etiam C. Aurelianus Cicerum decocti in pleuritidis curatione meminere.

Latinorum autē nec Celsus nec Altimarus, Andernacus, Bruele, Capiuacceus, Campanella, Cæsalpinus, Cortesius, de Contecillis, David Crusius, Fuchsius, Fontanonus, Iacchinus, Hollerius, Massaria, Mercatus, Mercurialis, Piso, Puluerinus, Ru-

Rudius, Rondeletius, Saxonia,
Siluius, Sennertus, Vesalius,
VVarrenius, Victorius Fanen-
tinus, Vidus, nec alius quisquā
ex Neotericis, quod sciam, cice-
rum decoctum præscripsit.

Immo multi Auicennistæ in
curatione Pleuritidis nihil de
iure Cicerum loquuti sunt. vt
Gordonius, Gattinara, Alex. Be-
nedictus, Arnaldus, Nicolus,
Guainerius, Gerardus de Solo,
Guillelmus Placētī⁹, & similes.

Concludamus *ius cicerum* esse
delicias Monachorum eorum,
qui leguminum fratres sunt, eo,
quod Carnibus non vescuntur.
Cicera inflant Ventrem, sperma
augent, & ad coitum incitant.
ideo Constantinus Monachus
pro suis laudauit. & nos lauda-
bimus pro rusticis, vt Hipp. &
Galenus pro suis affeclis Ho-
deum eligebant, & nostro æu
ptisanam omnes propinant. S.

Ciues

Ciues nostri in sanitate assueti
 carnibus non sunt Pleuritide la-
 borantes à carniū iure arcen-
 di, & ad insueta legumina no-
 cua relegandi. Hipp. de Affect.
 nu. 38. Quibuscumq. cibis, aut
 potibus homines sani in victu
 vtūtur, ex his oportet præsētibus
 vti ad ægrotos. Sciatis ex Aphor.
Consuetudini aliquid condonandum,
 quia ab assuetis minor fit passio.
 Ciues à iuribus Carnium, &
 Monachi, ac Rustici à iuribus
 leguminum minus alterantur. &
 rarò accidit Pleuritis à pituita
 ad quam nitrositas cicerum pos-
 set conferre, sæpissime à san-
 guine, & bile, cui nocet nitrosi-
 tas quæcumq. Et satis.

H O R A R I U M.

ET tandem pro Colophone
 addam Horarium documē-
 tum. pro Exemplo Iuniorum.

Mane

Mane.

In Aurora.

Syrupus sumatur, vel

Apozema.

Ius alteratum.

Medicamentum purgans.

Postea.

Clyster.

Phlebotomia. vel

Alia chururgia.

Inde.

Electuarium molle.

Conseruæ.

Morsuli.

Rotulæ.

Condita cum aquis, vel sine.

Per Horam ante prandium.

Tragemata, vel

Electuaria.

Tabellæ.

Conseruæ. Acred. citri, &c.

Condita.

Bezoartica.

Ptisana.

Paulo ante Prandium.

Olea.

Vn-

Vnguenta.

Fomenta.

Epithemata.

Balnea.

Omentum.

Et alia Topica.

In prandio.

Pulueres cum cibis.

Manus Christi.

Gelu Agrestē, cotoneorū, &c.

Vinum Granatorum.

Syrupi longi pro potu.

Decoctum chinæ.

Statim à Prandio.

Conseruæ pro capite.

Confectiones.

Puluis pepticus.

Vesperi.

Longe à Prandio.

Syrupi, vel

Ius alteratum.

Conditum.

Paulo post.

Electuaria. vel

Tabellæ.

Post

Post horam ante Cenam.

Friktiones.

Cucurbitulæ.

Clyster.

Bolus.

Bezoartica.

Conseruæ.

Ptisana.

In Cena.

Pulueres.

Contusum.

Expressa torculo.

Consumatum.

Destillatum.

Aqua pro potu.

Statim à Cena.

Condita.

Puluis pepticus.

Per horam post Cenam.

Pilulæ.

Boli.

Syrupus pro somno.

Conserua Rosarum, &c.

Epithemata fronti.

Eclegmata.

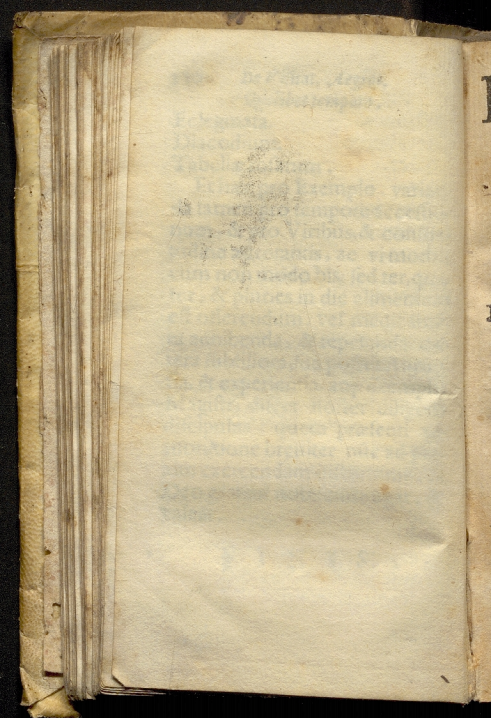
Diacodium.

Tabellæ rosarum.

Et hæc pro Exemplo. varian-
da tamen pro tempore accessio-
num, & pro Viribus, & consue-
tudinē aegrotantis, ac vi morbi,
cum non modo bis; sed ter, qua-
ter, & pluries in die alimentum
est offerendum. vel medicamē-
ta adhibenda, & repetenda. cæ-
tera subtiliora, sua postea Autop-
sia, & experientia, atq: exemplo
Magistri discet noster diligens
discipulus. quem præsentī ad-
monitione breuiter nūc ad pra-
xim exercendam instruimus. &
Deo gratias nobiscum agat, &
valeat.

F I N I S.

ian.
Ho.
sue.
rbi,
ua.
um
nē.
ca.
op.
lo
ns
d.
a.
&
&

33

6

